



Rapport om solvens og finansiel situation

Sammendrag	3	Risikoprofil	22
Sammendrag	4	Forsikringsrisici	23
		Markedsrisici	24
		Modpartsrisici	26
Virksomhed og resultater	5	Likviditetsrisici	26
Virksomhed	6	Operationelle risici	26
Forsikringsresultater	6	Andre væsentlige risici	26
Investeringsresultater	7		
Resultater af andre aktiviteter	8	Værdiansættelse til solvensformål	34
		Aktiver	35
Ledelsessystem	9	Forsikringsmæssige hensættelser	35
Generelle oplysninger om ledelsessystemet	10	Andre forpligtelser	36
Egnetheds- og hæderlighedskrav	12		
Risikostyringssystem, herunder vurderingen af egen risiko og solvens	13	Kapitalplanlægning	37
Internt kontrolsystem	16	Kapitalgrundlag	38
Aktuarfunktion	18	Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav	38
Intern audit	19		
Outsourcing	21		
Andre oplysninger	21		





Sammendrag

PensionDanmark er et arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringsaktieselskab.

PensionDanmarks produkter består primært af ordninger, hvor det enkelte medlems opsparring og pensionsydelser udvikler sig med markedsværdien af PensionDanmarks investeringer og ændringer i medlemmernes levetider.

Afkastet af PensionDanmarks investering af medlemmernes opsparede midler danner grundlag for den forrentning, medlemmernes opsparring tilskrives. 2016 blev et år med pæne afkast på både aktier og obligationer. Ligeledes gav PensionDanmarks investeringer i ejendomme og infrastruktur et meget tilfredsstillende afkast, som betød, at alle PensionDanmarks alderspuljer opnåede afkast i niveauet over 7 pct.

Bestyrelsen i PensionDanmark består af 16 personer, der for hovedpartens vedkommende repræsenterer arbejdsmarkedets parter. PensionDanmarks organisation afspejler PensionDanmarks væsentligste aktivitetsområder – forsikringsforretningen og investeringer – samt risikostyring og kontroller.



Bestyrelsen har truffet beslutning om etablering af fire nøglefunktioner: Risikostyringsfunktion, compliancefunktion, aktuarfunktion og intern auditfunktion. Risikostyringsfunktionen skal blandt andet overvåge risikostyringssystemet og risikoprofilen; compliancefunktionen skal blandt andet mindske risikoen for manglende overholdelse af gældende lovgivning, markedsstandarder eller interne regelsæt; aktuarfunktionen har det overordnede ansvar for de forsikringsmæssige hensættelser; intern audit vurderer, om virksomhedens interne kontrolsystem er hensigtsmæssigt og betryggende.

Da hovedparten af PensionDanmarks produkter er baseret på markedsrente, hviler hovedparten af de markeds-mæssige risici på medlemmerne. De resterende risici, som hovedsageligt er markedsrisici knyttet til egenkapitalens investeringer mv. bergnes hensigtsmæssigt med Finanstilsynet standardmodel.

Solvenskapitalkravet, som er mindstekravet til kapitalens størrelse, er opgjort til 976 mio. kr., og kapitalgrundlaget er opgjort til 3.676 mio. kr. Der er således en pæn overdækning.

Medlemmernes investeringsrisici styres ved en strategi, som indebærer, at risikoen aftrappes i takt med, at pensionsalderen nærmer sig. Derudover er der udviklet en udjævningsmekanisme, som dæmper stød fra år til år i udbetalingsperioden ved hjælp af en buffer. Bufferen kan samtidig til en vis grad absorbere stigninger i den forventede levetid.

Alle aktiver værdiansættes som udgangspunkt til markeds-værdi. Der er ingen forskel på den måde, aktiverne værdiansættes til regnskabsformål og til solvensopgørelsen.

PensionDanmark har en robust kapitalplanlægning. Budgetter viser, at kapitalgrundlaget udvikler sig positivt i forhold til solvenskapitalkravet. Hvis det ender med, at de bagvedliggende forudsætninger ikke holder, er der gode muligheder for at skaffe ekstra kapital – enten ved at regulere på de satser, som kræves fra kunder eller ved at skaffe kapital udefra.



Virksomhed og resultater

Virksomhed

PensionDanmark Pensionsforsikringsaktieselskab, CVR-nr. 16 16 32 79, er et arbejdsmarkedsrelateret livsforsikringsaktieselskab, jf. lov om finansiel virksomhed § 307. Samtlige aktier i selskabet indehaves af PensionDanmark Holding A/S, CVR nr. 29 19 42 38. Ingen fysiske personer ejer aktier i selskabet direkte eller indirekte. For yderligere info se pensiondanmark.com/om-os/hvem-er-vi/organisation2/

Det finansielle tilsyn med selskabet:
Finanstilsynet, CVR-nr. 10 59 81 84
Århusgade 110, 2100 København Ø

Selskabets eksterne revisor:

Deloitte Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 33 96 35 56
Weidekampsgade 6, 2300 København S

Selskabet driver forsikringsvirksomhed i Danmark indenfor forsikringsklasse I (almindelig livsforsikring) og forsikringsklasse III (forsikring tilknyttet investeringsfonde). Nytegning sker på forsikringsklasse III. Hovedparten af balancen (97 pct.) er forsikringsklasse III (markedsrente).

Forsikringsresultater

I tabel 1 er vist udviklingen i egenkapitalen gennem 2016.

Den væsentlige del af resultatdannelsen i selskabet stammer fra egenkapitalens investeringsafkast.

Tabel 1. Egenkapital

31. december 2016	Mio. kr.
Egenkapital primo	3.784
Primoregulering, overgang til ny regnskabsbekendtgørelse	-270
Egenkapital primo efter regulering	3.514
Investeringsafkast efter skat og omkostninger	215
Andel af resultat for gruppeforsikringer	2
Andel af resultat for PKAD ¹	31
Omkostningsresultat for forsikringsklasse III	-15
Risikoforrentning, inkl. tidligere års skyggekonto	30
Egenkapitalens andel af udbetalinger vedrørende tidligere år	-44
Periodens resultat	219
Egenkapital ultimo	3.733

¹ Mindre tilsagnsordning under afvikling.

Pensionerne i forsikringsklasse III ordninger er ugaranterede, og medlemmernes opsparing udgøres af værdien af de tilknyttede aktiver. Alle nye medlemmer placeres i denne bestand. Den øvrige del af bestanden tilhører forsikringsklasse I, idet den består af en gruppelivsbestand, en bestand af garanterede ordninger samt en

lille lukket bestand af tilsagnsordninger. De sidste to er fordelt i fire separate investeringsgrupper udgjort af ordninger med henholdsvis grundlagsrente 4,25 pct., 2,5 pct., 1,5 pct. samt den lille bestand af tilsagnsordninger.

Investeringsresultater

I tabel 2 ses sammensætningen af PensionDanmarks investeringsafkast for 2016, således som det fremgår af resultatopgørelsen i årsrapporten.

Der henvises til PensionDanmarks årsrapport for 2016 for kvalitative oplysninger om resultatet af PensionDanmarks investeringer.

Tabel 2. Investeringsafkast for 2016

Mio. kr.	2016
Indtægter fra tilknyttede virksomheder	1.564
Renteindtægter og udbytter mv.	7.138
Kursreguleringer	4.665
Renteudgifter	-16
Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed	-374
Investeringsafkast, i alt	12.977

I tabel 3 ses PensionDanmarks investeringsafkast for 2016 opdelt på aktivklasser.

Tabel 3. Investeringsafkast af de enkelte aktivklasser for 2016

Aktivklasse	Investeringsafkast	
	Mio. kr.	Pct.
Markedsorienterede investeringer		
Børsnoterede aktier	3.506	6,3
Kreditobligationer og udlån	3.235	10,7
Danske stats- og realkreditobligationer mv.	2.408	5,3
Ikke-markedsorienterede investeringer		
Private Equity (unoterede aktier)	535	10,4
Kreditfonde mv.	116	3,1
Infrastruktur og vedvarende energianlæg	1.976	10,9
Ejendomme	1.201	9,6
I alt	12.977	7,1

Kreditobligationer omfatter højrenteerhvervsobligationer, statsobligationer udstedt af Emerging Markets-lande og banklån og kreditfonde.

Infrastruktur omfatter infrastrukturfonde og direkte investeringer i blandt andet vindmølleparker.

Afledte finansielle instrumenter som eksempelvis renteswaps er placeret i de aktivklasser, hvor instrumenterne anvendes i forbindelse med almindelig portefølje-forvaltning. Valutaterminsforretninger er placeret i samme aktivklasser som de aktiver, forretningerne vedrører.

I visse af PensionDanmarks investeringsmandater har forvalterne mulighed for at investere i securitisering som led i den almindelige portefølje-forvaltning. Ultimo 2016 har investeringerne i securitisering en markeds-værdi på 686 mio. kr. svarende til 0,31 pct. af Pension-Danmarks balance.

Resultater af andre aktiviteter

Selskabet har kun meget begrænsede andre indtægter og udgifter. Posterne vedrører helt overvejende administration for koncernforbundne selskaber og omkostninger forbundet hermed.

Tabel 4. Andre indtægter og omkostninger

Mio. kr.	2016	2015
Andre indtægter	31	19
Andre omkostninger	-31	-20





Ledelsessystem

Generelle oplysninger om ledelsessystemet

PensionDanmarks bestyrelse

Bestyrelsen i PensionDanmark består af 16 personer, hvoraf hovedparten repræsenterer eller er udpeget af arbejdsmarkedets parter. Ét medlem er et særligt sagkyndigt medlem, der er formand for Risiko- og Revisionsudvalget. Bestyrelsen lægger vægt på at leve op til anbefalingerne for god og effektiv selskabsledelse i arbejdsmarkedspensioner med de faktorer, der følger af selskabets særlige forhold. For yderligere information om bestyrelsen se pensiondanmark.com/om-os/hvem-er-vi/bestyrelsen/

PensionDanmarks direktion og daglige ledelse

PensionDanmarks organisation afspejler PensionDanmarks væsentligste aktivitetsområder – forsikringsforretningen og investeringer – samt risikostyring og kontroller. For information om PensionDanmarks direktion og daglige ledelse se pensiondanmark.com/om-os/hvem-er-vi/pensiondanmarks-ledelse/

Organisationsdiagram

For organisationsdiagram se pensiondanmark.com/om-os/hvem-er-vi/organisation2/



De fire nøglefunktioner i PensionDanmark

Bestyrelsen har truffet beslutning om etablering af fire nøglefunktioner: Risikostyringsfunktion, compliancefunktion, aktuarfunktion og intern auditfunktion.

Nøglefunktionerne er ansvarlige for varetagelsen af følgende opgaver:

Risikostyringsfunktionen:

Skal overvåge risikostyringssystemet og risikoprofilen, identificere og vurdere nye risici, høres om væsentlige beslutninger og sikre, at alle væsentlige risici i virksomheden, herunder risici, der går på tværs af virksomhedens organisation, identificeres, måles, overvåges, styres og rapporteres korrekt.

Compliancefunktionen:

Vurderer om virksomheden har tilstrækkelige metoder og procedurer til at opdage og mindske risikoen for manglende overholdelse af gældende lovgivning, markedsstandarder eller interne regelsæt, og rådgiver ledelsen om overholdelse af finansiell lovgivning, vurderer konsekvenser af lovændringer og identificerer og vurderer risici for manglende overholdelse af finansiell lovgivning mv.

Aktuarfunktionen:

Har det overordnede ansvar for de forsikringsmæssige hensættelser og derved blandt andet at koordinere beregningen deraf og sikre, at de metoder, underliggende modeller og antagelser, der anvendes ved opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser, er fyldestgørende. Herudover vurderer aktuarfunktionen, om de data, der benyttes til opgørelsen, er tilstrækkelige og har den fornødne kvalitet, og sammenligner bedste skøn med de hidtidige erfaringer. Den ansvarshavende aktuar er ansvarlig for aktuarfunktionen.

Intern Auditfunktionen:

Vurderer, om virksomhedens interne kontrolsystem er hensigtsmæssigt og betryggende, samt afgiver en intern auditrapport til direktionen mindst én gang årligt, som er baseret på resultatet af det udførte arbejde i overensstemmelse med auditplanen. Rapporten indeholder resultater og anbefalinger, herunder den forventede frist til at afhjælpe manglerne, de personer, der er ansvarlige for at gøre dette, og oplysning om resultatet af auditanbefalingerne.

Bemanning af nøglefunktionerne i PensionDanmark

De ses, hvordan de fire nøglefunktioner er etableret og bemandede i figur 1.



Der har ikke været nogen væsentlige ændringer i ledelsessystemet i rapporteringsperioden.

Aflønningspolitik

PensionDanmark anvender i begrænset omfang resultatafhængig løn. For en del af medarbejderne i investeringsafdelingen anvendes et bonusprogram, hvoraf en væsentlig del er baseret på investeringsperformance i forhold til fastsatte benchmarks. En mindre del af investeringsmedarbejdernes bonusprogram er baseret på evaluering af ikke-økonomiske resultater. Ti medarbejdere i investeringsafdelingen er klassificeret som væsentlige risikotagere.

Alle øvrige medarbejdere i PensionDanmark er omfattet

af en generel bonusordning med bonusmål knyttet til gennemførelse af konkrete opgaver og projekter udvalgt inden for de enkelte fagområder. Bonusmålene knytter sig ikke til PensionDanmarks overordnede økonomiske resultat. Der kan som hovedregel maksimalt optjenes en månedsløn i bonus.

For bestyrelse, direktion og det medlem af ledelsesgruppen, der varetager opgaven som PensionDanmarks risikoansvarlige, er det besluttet, at der ikke indgår variable løndelev i aflønningen.

PensionDanmarks aflønningsstruktur afspejler bestyrelsens målsætning om, at PensionDanmark fortsat skal tiltrække og fastholde dygtige medarbejdere. Der-

for ønsker PensionDanmark at tilbyde markedsmæssige ansættelsesvilkår, der afspejler den enkelte medarbejders erfaring og kvalifikationer. Der foretages årligt en benchmarkanalyse af lønniveauerne, ligesom der løbende foretages vurderinger af, hvorvidt den samlede aflønningspakke er markedskonform.

For væsentlige risikotagere i investeringsafdelingen er hovedparten af den variable aflønning baseret på investeringsperformance opgjort som forskellen mellem faktisk realiseret afkast og benchmarkafkast i et kalenderår. Der kan maksimalt optjenes en variabel løn i et kalenderår svarende til tre måneders ikke-pensionsgivende løn baseret på investeringsperformance. Hertil kommer maksimalt en måneds løn baseret på måling af ikke-økonomiske resultater. Der kan i et enkelt kalenderår maksimalt optjenes fire måneders ikke-pensionsgivende løn. Dette svarer for den enkelte medarbejder til en samlet variabel aflønning på op til 29 pct. af det samlede faste vederlag.

Af den i året optjente bonus vil 20 pct. blive udbetalt umiddelbart efter regnskabsårets udløb. For yderligere 20 pct. af den optjente bonus vil der blive udstedt et efterstillet gældsbrief, som udbetales ultimo året, hvis PensionDanmarks konsolidering mv. er tilstrækkelig på dette tidspunkt. De resterende 60 pct. vil blive udbetalt/tildelt ligeligt i kontanter og efterstillede gældsbriefe over de nærmeste tre år, under forudsætning af, at der ikke i de kommende år konstateres negativ investeringsperformance og under forudsætning af, at PensionDanmarks konsolidering er tilstrækkelig på udbetalings-/udstedelsestidspunktet. Med denne model sikres, at der ikke tilskyndes til kortsigtet risikotagning. Modellen skaber en god sammenhæng imellem PensionDanmarks langsigtede interesser og den enkelte risikotagers interesser.

For hovedparten af medarbejderne i afdelingen for alternative investeringer er der udover bonusaftalen med de individuelle ikke-økonomiske projektmål aftalt en performerelateret bonus baseret på afkastet af investeringer eller investeringstilsagn gennemført i optjeningsåret målt over en årrække. I optjeningsperioden fragår årets negative performance i tidligere optjent bonus. Medarbejderne i afdelingen for alternative investeringer er efter en konkret vurdering ikke klassificeret som risikotagere.

Der er ingen tillægspensionsordninger eller ordninger for tidlig pensionering for medlemmerne af direktion og bestyrelse samt personer, der indtager andre nøgleposter i PensionDanmark.

Der har ikke været væsentlige transaktioner i løbet af rapporteringsperioden med aktionærer, med personer, som udøver en betydelig indflydelse på selskabet samt med medlemmer af direktion, bestyrelse og andre nøglefunktioner.

Egnetheds- og hæderlighedskrav

Bestyrelsen sikrer, at personer, der reelt driver selskabet eller indtager andre nøgleposter, til enhver tid opfylder kravene til hæderlighed og egnethed, herunder besidder tilstrækkelig viden, faglig kompetence og erfaring for at kunne varetage sit hverv.

Bestyrelsen påser, at førromtalte personer har et tilstrækkeligt godt omdømme, udviser hæderlighed og integritet. For så vidt angår bestyrelsesmedlemmer og medlemmer af direktionen sikres det endvidere, at disse er tilstrækkeligt uafhængige for dermed at kunne vurdere og anfægte afgørelser og beslutninger truffet af den daglige ledelse.

Endelig påser bestyrelsen, at omhandlede personer ikke er pålagt eller bliver pålagt strafansvar for overtrædelse af straffeloven, den finansielle lovgivning eller anden relevant lovgivning, hvis det afstedkommer, at personen ikke kan varetage sit hverv på betryggende vis.

Ved vurdering af egnethed og hæderlighed tages udgangspunkt i kriterier opregnet i lov om finansiel virksomhed, Finanstilsynets praksis, herunder krav til dokumentation, samt tages højde for det hverv, de pligter og de ansvarsområder, som personen varetager.

Krav til egnethed og hæderlighed retter sig mod de til Erhvervsstyrelsen anmeldte medlemmer af direktionen samt ledelsesgruppemedlemmer, der er bemyndiget til at indgå retshandler på vegne af PensionDanmark ved kollektiv prokura udstedt af bestyrelsen.

De personer, der derudover identificeres som nøglepersoner, er de ansvarlige for PensionDanmarks nøglefunktioner.

For så vidt angår direktionen, påser formandskabet, at kravene til hæderlighed og egnethed til enhver tid er opfyldt.

Direktionen sikrer, at ledelsesgruppemedlemmer til enhver tid opfylder kravene til hæderlighed og egnethed.

Risikostyringssystem, herunder vurderingen af egen risiko og solvens

Bestyrelsen fastlægger PensionDanmarks risikostyringsstrategi. PensionDanmarks risikostyring skal understøtte og sikre PensionDanmarks forretningsmodel og strategi såvel som de opgaver og risikogrænser, som bestyrelsen har fastlagt ved politikker og retningslinjer gældende for PensionDanmarks investeringer, forsikringsforretningen og operationelle risici.

PensionDanmarks risikokomité

Direktionen har nedsat en risikokomité under ledelse af PensionDanmark risikoansvarlige (CRO), som er ansvarlig for den løbende identifikation og kvantificering af nye og kendte risici. Risikokomitéen er sammensat med kompetencer fra investering, investeringscontrolling, aktuarfunktionen og compliance. PensionDanmarks CFO og risikoansvarlige er formand for risikokomitéen.

Medlemmer af risikokomitéen er derudover repræsenteret i ledelsesgruppen, ALM-komitéen, investeringskomitéen for alternative investeringer, produktrådet, ejendomsinvesteringskomitéen og PensionDanmarks it-sikkerhedsforum. Risikokomitéen dækker dermed samlet over en bred indsigt i PensionDanmarks væsentlige aktivitetsområder og relaterede risici. Ved at udbrede den risikoansvarliges kontakt i organisationen via risikokomitéen tilgår der den risikoansvarlige konkret viden om alle væsentlige risici – både fra egne interne og fra outsourcete aktiviteter og processer. Den risikoansvarlige gives dermed god mulighed for løbende at vurdere det samlede risikobillede for PensionDanmark og kan dermed bidrage til at sikre direktionens og bestyrelsens kendskab til de samlede risikoeksponeringer og dermed et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag at udøve risikostyring og ledelse af virksomheden på.

Risikostyringsfunktionen er ansvarlig for at føre et risikoregister gældende for PensionDanmark Holding A/S og PensionDanmark.

Risikostyringsfunktionen er desuden ansvarlig for at føre en log for risikohændelser ("Tabslog"), hvor samtlige realiserede eller truende tab ("Near misses") inden for det operationelle risikoområde registreres og be-



skrives. Registreringer i tabsloggen rapporteres til direktion og bestyrelse i overensstemmelse med bestyrelsen bestemmelser herom.

PensionDanmarks risikoregister, hvori alle identificerede, aktuelle og potentielle risici løbende registreres og kvantificeres, er forankret i risikokomiteén. Også driften af tabslog er forankret i risikokomiteén.

Den ansvarlige for risikostyringsfunktionen skal på eget initiativ rapportere til direktionen om forhold inden for risikostyringsområdet, herunder om konstaterede, aktuelle eller potentielle, væsentlige risici.

Derudover skal den ansvarlige for risikostyringsfunktionen mindst én gang årligt udarbejde en rapport til direktionen om virksomhedens risikostyring

Risikostyringssystemet danner grundlaget for gennemførelsen af bestyrelsens politik og strategi for risikostyring. Risikostyringssystemet er integreret i PensionDanmarks organisation og i beslutningsprocesser, som angår væsentlige, risikobehæftede aktivitetsområder, som tillige indgår ved beregningen af PensionDanmarks solvenskapitalkrav. Omfattede aktivitetsområder er:

- › Forsikringstegning og hensættelser (forsikringsmæssige risici)
- › Investeringer, herunder aktiv/passiv-styring samt styring af likviditets- og koncentrationsrisici
- › Styring af operationel risiko
- › Genforsikring og andre risikoreduktionsteknikker

Som en del af risikostyringssystemet i PensionDanmark har bestyrelsen besluttet at etablere fire nøglefunktioner, jf. figur 1.

De enkelte nøglefunktioners ansvarsområder og opgaver samt afgrænsningen deraf mellem hver enkelt nøglefunktion fremgår dels af politik for risikostyring, dels af særskilte funktionsbeskrivelser for de enkelte nøglefunktioner godkendt af direktionen.

Direktionen har udpeget PensionDanmarks risikoansvarlige (CRO) som nøgleperson med ansvar for risikostyringsfunktionen. Det er risikostyringsfunktionens ansvar at have det samlede overblik over PensionDanmarks risici og solvens og at bistå direktionen med at sikre risikostyringssystemets effektivitet.

Centralt for risikoarbejdet er den risikoansvarliges deltagelse i tværorganisatoriske komitéer og råd med tilknytning til PensionDanmarks væsentlige aktiviteter og risici. I det følgende redegøres for ansvarsområder og bemanding af de pågældende komitéer og råd udover risikokomiteén, som er omtalt på side 13.

ALM-komiteén

Komiteén beskæftiger sig med renteafdækning af garanterede bestande, kontorente for garanterede bestande og regulering af pensionsydelsen på markedsrente. Komiteéns medlemmer er den administrerende direktør, investeringsdirektøren, den risikoansvarlige, den ansvarshavende aktuar og obligationschefen.

Investeringskomiteén for alternative investeringer

Komiteén beskæftiger sig med direkte investeringer udenfor de børsnoterede markeder i infrastruktur og udlån samt med kapitaltilsagn til private equity- og kreditfonde mv. samt strategi for PensionDanmarks investeringer i alternativer. Komiteéns medlemmer er den administrerende direktør, investeringsdirektøren, den risikoansvarlige og direktør for forretningsudvikling. Head of Alternatives deltager i komitéens møder.

Ejendomsinvesteringskomiteén

Komiteén beskæftiger sig med direkte investeringer i danske ejendomme, herunder projekter hvor PensionDanmark agerer bygherre, samt strategi for PensionDanmarks investeringer i ejendomme. Komiteéns medlemmer er den administrerende direktør, investeringsdirektøren, den risikoansvarlige og direktør for forretningsudvikling. Direktør for PensionDanmark Ejendomme, underdirektør for ejendomme og ejendomsafdelingens interne advokat deltager i komitéens møder.

Produktrådet

Produktrådet beskæftiger sig med vurdering og godkendelse af produkter og produktændringer og aktuar-mæssige forhold. Medlemmer af Produktrådet er ledende medarbejdere med stor indsigt i produkt- og driftsmæssige forhold, herunder blandt andet den administrerende direktør, direktøren med ansvar for kunder og kundeservice og it, direktøren for forretningsudvikling, den ansvarlige for aktuarfunktionen, en forsikringsjurist og en aktuar fra produktudvikling. Den ansvarlige for risikostyringsfunktionen skal høres i forbindelse med udvikling og godkendelse af nye

forsikringsprodukter samt ved væsentlige ændringer af bestående produkter og skal løbende informeres om forløbet af godkendelsesprocessen.

It-sikkerhedsforum

It-sikkerhedsforum beskæftiger sig med varetagelse af sikkerhedshensyn og overvågning på it-området for så vidt angår data- og systembeskyttelse både internt og hos PensionDanmarks samarbejdspartnere og leverandører. Medlemmer af it-sikkerhedsforum er direktøren med ansvar for kunder, kundeservice og it, it-direktøren, den complianceansvarlige, digitalchefen, en it-arkitekt samt lederen af it-driftsafdelingen.

Bestyrelsens risikovurdering

Bestyrelsen har truffet beslutning om, at PensionDanmarks solvenskapitalkrav skal opgøres på baggrund af Solvens II-standardmodellen. Standardmodellen udtrykker et beskyttelsesniveau på Value-At-Risk (VaR) med et konfidensniveau på 99,5 pct. og en tidshorizont på 12 måneder. PensionDanmarks risikoprofil bliver dermed veludtrykt i standardmodellen.

Bestyrelsen foretager mindst én gang årligt – på bestyrelsesmødet i maj – en vurdering af egen risiko og solvens ud fra en going concern-forudsætning (ORSA). Bestyrelsen identificerer og vurderer i den forbindelse alle relevante risici for selskabet, samt hvorvidt opgørelsen af solvenskapitalkravet giver et fornuftigt resultat set i forhold til – og inden for rammerne af – PensionDanmarks forretningsmodel, strategi og risikoprofil aktuelt og 12 måneder frem samt inden for PensionDanmarks strategiske planlægningsperiode, ligesom bestyrelsen påser, at standardmodellen tager højde for alle de risici, som anses for relevante og væsentlige for PensionDanmark. Indtræffer væsentlige begivenheder for selskabet, som forrykker det aktuelle risikobillede, skal bestyrelsen snarest herefter foretage en fornyet vurdering af egen risiko og solvens. Som væsentlige begivenheder anses:

- › indtræden af fase 1 ifølge bestyrelsens kapitalnødplan
- › væsentlig ændring af selskabets forretningsmodel, strategi eller risikoprofil, eller
- › realisering af ét investeringsrelateret tab som inden for en 12-måneders periode overstiger 10 pct. af balancen,
- › begivenheder, som bestyrelsen konkret beslutter, skal indebære en fornyet vurdering af egen risiko og solvens.

Den samlede opgørelse af PensionDanmarks solvenskapitalkrav, og de risici, der indgår ved opgørelsen, behandles hvert kvartal i PensionDanmarks Risiko- og Revisionsudvalg og efterfølgende på møder i bestyrelsen ligeledes hvert kvartal.

Bestyrelsen forelægges et udkast til redegørelse om egen risiko og solvens, som indeholder en beskrivelse af PensionDanmarks væsentlige risici – aktuelle som kommende inden for PensionDanmarks strategiperiode. Udkast til redegørelse indeholder tillige en vurdering af overensstemmelsen mellem PensionDanmarks risikobillede og Finanstilsynets standardmodel. Risikokomiteens medlemmer deltager i drøftelserne med bestyrelsen på mødet.

Grunddata, som anvendes i PensionDanmarks solvensopgørelse og vurdering af egen risiko og solvens, er de samme, som anvendes til udarbejdelse af regnskab og til rapportering til bestyrelse og direktion. Disse data er underlagt kvalitetskontroller og løbende afstemninger. Desuden har PensionDanmark implementeret kontroller, der har til formål at sikre, at alle aktiver medregnes ved opgørelse af solvenskapitalkravet.

Bestyrelsen har fastlagt PensionDanmarks risikoprofil inden for selskabets væsentlige aktivitetsområder. Risikoprofilen afspejler et niveau, som svarer til en meget lille sandsynlighed (0,5 pct. inden for 12 måneder) for, at PensionDanmarks medlemmer lider tab.

PensionDanmarks solvenskapitalkrav pr. 31. december 2016 er vist i tabel 5.

Tabel 5. Solvenskapitalkravet pr. 31. december 2016

Mio. kr.	31. december 2016
Markeds- og modpartsrisici	1.709
Forsikringsrisici	689
Effekt af korrelation ¹	-325
Øvrige risici	0
Basissolvenskapitalkravet	2.073
Brugte buffere ²	-886
Effekt af skat	-317
Operationelle risici	106
Solvenskapitalkrav	976

¹ Ved opgørelsen af det samlede solvenskapitalkrav anvendes korrelationer mellem de identificerede risici, så de enkelte risici ikke indgår med fuld solvensbelastning samtidig.

² Brugte buffere er den andel af de samlede buffere, som kan bruges til reduktion af solvenskapitalkravet.

Bestyrelsen har vurderet sammenhængen mellem PensionDanmarks risikoprofil og opgørelsen af PensionDanmarks solvenskapitalkrav. Bestyrelsen har ikke identificeret væsentlige risici udenfor standardmodellens forudsætninger, som bør udløse krav om afdækning ved kapital som del af solvenskapitalkravet. Bestyrelsen vurderer, at afvigelser mellem risikoprofilen og forudsætningerne bag opgørelsen af solvenskapitalkravet afspejler en forsigtig tilgang til afsættelse af kapital til imødegåelse af risici. Bestyrelsen finder dog ikke, at det opgjorte solvenskapitalkrav i væsentlig grad overstiger de konstaterede og kvantificerede, væsentlige risici. Om sammenhængen mellem kapitalplan og kapitalnødplan og risikostyringssystemet henvises til beskrivelsen i afsnittet om kapitalplanlægning.

Internt kontrolsystem

Kontrolsystemet i PensionDanmark er indrettet med funktionsadskillelse imellem de, som udarbejder rapporteringen (kontrollerne) og de, som påtager sig risiko på vegne af PensionDanmark.

Investeringsområdet

PensionDanmark samarbejder med Nykredit Portefølje Administration A/S om administration og investeringsforvaltning (registreringer, værdiansættelse, kontroller mv.). Samarbejdets tilrettelæggelse indebærer både funktionsadskillelse og processer for en række særskilte kontroller.

For så vidt angår den samlede formue, herunder de aktiver som ikke administreres af Nykredit Portefølje Administration A/S (kreditfonde, ejendomme, vindmølleparker, Private Equity, infrastrukturfonde osv.), foretages de daglige registreringer af PensionDanmarks backoffice, som organisatorisk er underlagt direktørområdet "Økonomisk styring, controlling, rapportering og compliance" og adskilt fra de disponerende enheder på investeringsområdet. Investeringscontrolling udarbejder på basis af de daglige registreringer i backoffice en daglig opgørelse og en kontrolrapport. Den daglige opgørelse viser investeringsaktivernes sammensætning, risikoprofil og afkastudvikling, hvilket sammenholdes med benchmark fastlagt af bestyrelsen. Kontrolrapporten viser desuden, om de af bestyrelsen og direktionen udstukne rammer og risikomål er overholdt, samt om lovgivningens grænser for investeringerne er overholdt.

Forsikringsområdet

På forsikringsområdet er der etableret funktionsadskillelse, idet en væsentlig del af den forsikringsadministrative it-drift og -udvikling er outsourcet til FDC og den forebyggende indsats til Falck Healthcare A/S (PensionDanmark Sundhedsordning). Medarbejdere i PensionDanmark er beskæftiget med medlems- og virksomhedsrådgivning samt overvågning af kvalitets- og servicemål i den outsourcete del samt udvikling af forsikringsprodukter og processer. Medarbejdere i PensionDanmark varetager medlemsoptagelse, skadesbehandling og udbetalinger til medlemmer og efterladte osv. Der har ved tilrettelæggelse af organisationen på forsikringsområdet (Kunder, kundeservice og it) været fokus på at fastholde en høj grad af funktionsadskillelse.

PensionDanmark er ansvarlig for at føre kontrol med, at PensionDanmarks samarbejdspartnere på forsikringsområdet løser de stillede opgaver i overensstemmelse med de aftalte vilkår samt lovgivnings- og myndighedskrav. I den forbindelse modtager direktionen en ugentlig samlet rapportering om opfyldelsen af blandt andet servicemål, ligesom samarbejdet med FDC indebærer op-

følgning på ugentlig basis inden for blandt andet forsikringsteknik, jura, it og kundeservice.

Direktion og bestyrelse modtager løbende rapportering om dels FDC's opgavevaretagelse, dels opfyldelsen af mål for kundeservice og medlemshåndtering.

Regnskab og øvrige administrative opgaver

På andre administrative områder – herunder registrering, kontrol og betaling af administrationsomkostninger samt visse af investeringsomkostningerne – er der ingen outsourcing. Ved selve betalingen godkendes betalingstransaktionen af to andre personer, hvoraf den ene godkender sædvanligvis er et medlem af ledelsesgruppen. Ved selve betalingstransaktionens gennemførelse, kontrolleres det, at der er foretaget den korrekte godkendelse af omkostningen. Ved indskud i fonde, køb af ejendomme, infrastrukturaktiver mv. kontrolleres ejerskabet af modtagerkonto.

Organisation

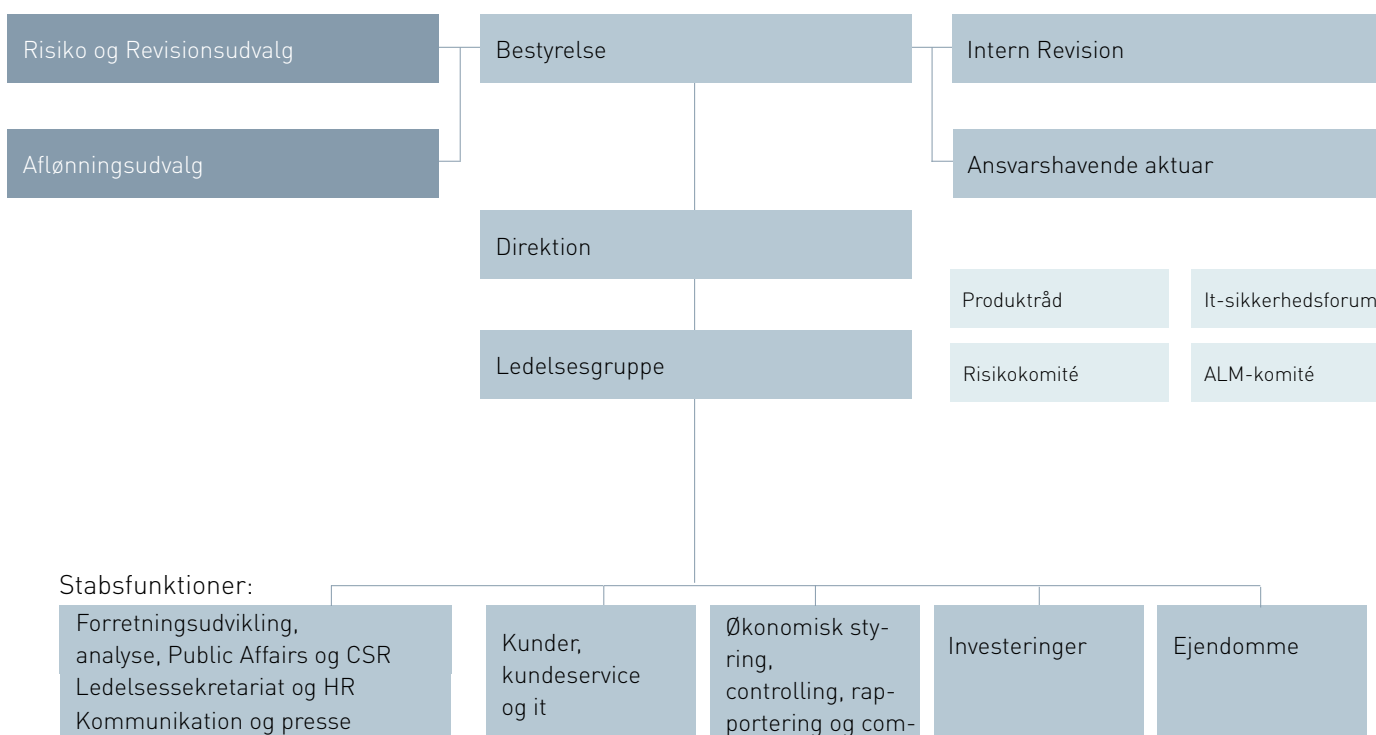
Den interne organisation i PensionDanmark er afbilledet i figur 2.

De fleste kontrolfunktioner og registreringsfunktioner, som ikke er outsourcete, er placeret i direktørområdet "Økonomisk styring, controlling, rapportering og compliance". I figur 3 er dette direktørområdes organisation yderligere specificeret.

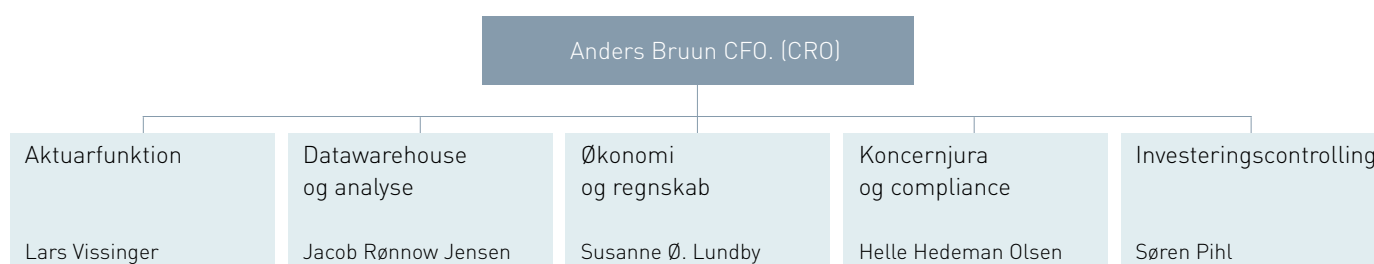
Det fremgår, at der i direktørområdet "Økonomisk styring, controlling, rapportering og compliance" er en aktuarfunktion, en compliancefunktion og en risikostyringsfunktion. Funktionerne er underlagt CFO Anders Bruun og er således organisatorisk adskilt fra investeringsfunktionen og forsikringsforretningen (opkrævning af bidrag fra arbejdsgivere og udbetalinger til medlemmer og efterladede mv.).

I forhold til systematikken om forsvarslinjer kan kontrolsystemet i PensionDanmark beskrives således:

Figur 2. Den interne organisation i PensionDanmark



Figur 3. Økonomisk styring, controlling, rapportering og compliance



- › **1. forsvarslinje:** De forretningsgange, som eksisterer og efterleves i forretningen – henholdsvis investeringsforretningen og forsikringsforretningen, som organisatorisk er underlagt henholdsvis CIO Claus Stampe og COO Flemming Tovdal Schmidt.
- › **2. forsvarslinje:** Blandt andet de funktioner, som er benævnt risikostyring, aktuarfunktion og compliance. Disse funktioner refererer alle til CFO Anders Bruun, som er PensionDanmarks risikoansvarlige (CRO). I disse funktioner foretages blandt andet controlling og rapportering organisatorisk uafhængigt af investeringsområdet og forsikringsområdet (opkrævning af bidrag, udbetalinger til medlemmer og efterladte mv.).
- › **3. forsvarslinje:** Intern revision, herunder de særlige kontrol- og overvågningsforpligtelser, som intern revision påtager sig som intern auditfunktion. Intern revision overvåger de tre ovennævnte funktioner – risikostyring, aktuarfunktion og compliance.

Bag 1., 2. og 3. forsvarslinje befinder den eksterne revision sig, som er valgt af generalforsamlingen.



Compliance-funktionen

Compliance-funktionen i PensionDanmark er organisatorisk placeret med reference til CRO. Ansvarlig for compliance-funktionen varetager tillige ledelsen af koncernjuridisk funktion.

Compliance-funktionen varetager sine arbejdsopgaver på baggrund af en årshjul (complianceprogram), som overordnet afgrænses af en funktionsbeskrivelse for compliance. Opgaverne består i løbende kontroller med 1. og 2. forsvarslinje enheders overholdelse af lovgivnings- og myndighedskrav samt intern regulering (politikker, retningslinjer og forretningsgange). Kontroller gennemføres som tværgående temaundersøgelser eller med afsæt i krav i konkret regulering inden for et afgrænset regelsæt. Compliance gennemfører tillige en række risikoidentifikationsprocesser i selskabets forskellige enheder med henblik på at afdække primært operationelle risici forbundet med driften af selskabets væsentlige aktivitetsområder.

Compliance afgiver løbende rapporter til direktionen om compliance-aktiviteter, og minimum én gang årligt afgives rapportering om compliance til bestyrelsen.

Aktuarfunktion

Bestyrelsen i PensionDanmark har besluttet, at rollen som ansvarshavende aktuar og nøgleperson for aktuarfunktionen varetages af samme person.

Aktuaren er ansat af bestyrelsen, men refererer i det daglige til direktøren for Økonomisk styring, controlling, rapportering og compliance.

Arbejdsopgaverne for den ansvarshavende aktuar følger af lov om finansiel virksomhed (§ 108) og bekendtgørelse om ansvarshavende aktuar. Arbejdsopgaverne for nøglepersonen for aktuarfunktionen er dels defineret i artikel 272 i kommissionens delegerede forordning (EU) 2015/35 af 10. oktober 2014 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/138/EF om adgang til og udøvelse af forsikrings- og genforsikringsvirksomhed ("Forordningen") samt i bekendtgørelse om ledelse og styring af forsikringsselskaber mv. (§ 17 og bilag 8).

Aktuarfunktionen varetager sine arbejdsopgaver på baggrund af et årshjul, som overordnet afgrænses af en funktionsbeskrivelse.

Arbejdsopgaverne for aktuarfunktionen omfatter primært koordinering af opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser samt medvirken i opgørelsen af selskabet solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav samt i selskabets risikostyring.

Arbejdsopgaverne for den ansvarshavende aktuar omfatter udarbejdelse eller som minimum gennemgang af det forsikringstekniske indhold af anmeldelser, beregningsgrundlag samt bonusregulativ og overskudspolitik.

Den ansvarshavende aktuar skal desuden gennemgå det aktuarmæssige indhold i selskabets aktiviteter og materiale i øvrigt og generelt påse, at selskabet overholder det anmeldte beregningsgrundlag.

Aktuaren deltager i bestyrelsens og Risiko- og Revisionsudvalgets møder.

Aktuaren er desuden medlem af PensionDanmarks Risikokomité, ALM-komitéen samt produktrådet.

Aktuaren udarbejder en årlig beretning til Finanstilsynet og en rapport til bestyrelsen, som belyser de opgaver, der er udført af aktuarfunktionen, redegør for eventuelle mangler i de belyste forhold og indeholder væsentlige bemærkninger fra beretningen til Finanstilsynet.

Intern audit

Intern revision er etableret i henhold til Finanstilsynets bekendtgørelse nr. 1912 af 22. december 2015 om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder og fi-

nansielle koncerner (revisionsbekendtgørelsen). Den interne auditfunktion er etableret i henhold til EU's solvens II-direktiv, artikel 47 og EU's solvens II-forordning, artikel 271 samt regler og vejledninger udstedt i medfør heraf.

Den interne revision ledes af en revisionschef. Den interne revisionschef er samtidig ansvarlig for nøglefunktionen intern revision.

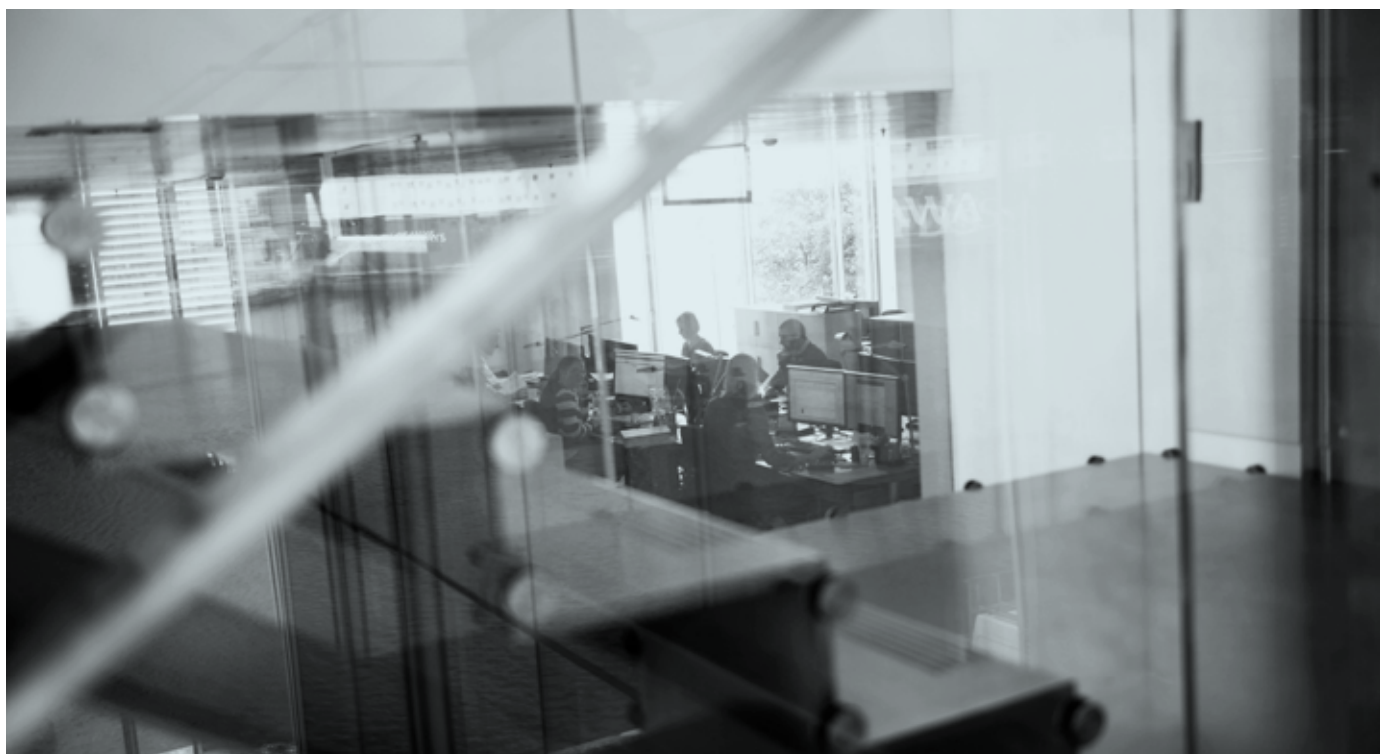
Ansættelse og afskedigelse af revisionschefen kan alene foretages af bestyrelsen, hvorved intern revision kan fungere uafhængigt af den daglige ledelse, jf. revisionsbekendtgørelsen § 18. Endvidere behandles det årlige budget for intern revision i Risiko- og Revisionsudvalget og godkendes af bestyrelsen. Endelig skal intern revision som udgangspunkt efterleve og opfylde samme krav til uafhængighed, som den eksterne revision er underlagt.

Intern revision varetager sine arbejdsopgaver på baggrund af den af bestyrelsen godkendte "Politik og funktionsbeskrivelse for intern revision" samt den indgåede revisionsaftale med ekstern revision. Dette medfører, at intern revisions opgaver omfatter både operationelle og finansielle revisioner.

Intern revision rapporterer direkte til Risiko- og Revisionsudvalget fire gange årligt og til bestyrelsen tre gange årligt om blandt andet virksomhedens risikostyring, compliancefunktion, forretningsgange og interne kontroller på alle væsentlige og risikofyldte områder.

Intern revisions uafhængighed og objektivitet er beskyttet af, at intern revision ikke er ansvarlig for eller har beføjelser til at udføre virksomhedens operationelle kontroller eller andre dele af kontrolmijøet. Endvidere må revisionschefen og medarbejdere i intern revision ikke deltage i opgaver, som kan bevirke, at revisionschefen kommer i en situation, hvor vedkommende erklærer sig eller oplyser om forhold og dokumenter, som revisionschefen eller medarbejderne har udarbejdet grundlaget for.

For at understøtte intern revisions uafhængighed eller objektivitet deltager selskabets eksterne revisorer i nogle revisionsopgaver, og intern revision insourcer konsulenter til at deltage i andre opgaver.



Den interne revisionschef bliver årligt evalueret af Risiko- og Revisionsudvalget og den eksterne revision.

Risiko- og Revisionsudvalget foretager årligt en:

- › konkret og kritisk vurdering af den interne revisionschefs uafhængighed, objektivitet og kompetence,
- › vurdering af samarbejdet mellem intern og ekstern revision,
- › vurdering af intern revisions rapportering samt
- › evaluering af intern revisions performance og effektivitet.

Den eksterne revision foretager tilsvarende i henhold til revisionabekendtgørelsen § 8 årligt en vurdering af om

- › de ifølge revisionsaftalen aftalte opgaver er udført, samt
- › om den interne revision fungerer tilfredsstillende, og
- › herunder hvorvidt den eksterne revision er blevet be-

kendt med forhold, der enkeltvis eller tilsammen afkræfter, at den interne revision fungerer uafhængigt af den daglige ledelse.

Ekstern revision vurderer ud fra væsentlighed og risiko på de enkelte områder intern revisions arbejde, herunder:

- › hvorvidt arbejdet er udført i overensstemmelse med de af intern revision udarbejdede revisionsplaner mv.,
- › hvorvidt kvalitetsstyringen har været tilfredsstillende,
- › hvorvidt den udarbejdede dokumentation kan danne grundlag for de foretagne konklusioner,
- › hvorvidt de udarbejdede rapporter og revisionsprotokollater er i overensstemmelse med underliggende arbejdspapirer, og
- › hvorvidt der er foretaget tilstrækkelig opfølgning på relevante forhold.

Outsourcing

PensionDanmark benytter som en del af sin forretningsmodel en betydelig grad af outsourcing af visse omkostningstunge administrative opgaver. Formålet er at opnå ydelser af høj kvalitet til lave omkostninger med en høj grad af fleksibilitet. Outsourcing anvendes på investeringsområdet ved brug af en række eksterne porteføljeforvaltere i ind- og udland samt investeringsforvaltning hos Nykredit Portefølje Administration A/S og DEAS, på det forsikringsadministrative område ved samarbejde med Forsikringens Datacenter A/S (FDC), på sundhedsområdet ved samarbejde med Falck Healthcare A/S samt på it-området i forbindelse med udvikling og drift af en række systemer.

Andre oplysninger

PensionDanmarks direktion og daglige ledelse varetager den daglige drift af selskabet inden for rammerne af PensionDanmarks mission, vision og strategi fastlagt af bestyrelsen. PensionDanmarks samlede ledelsessystem fungerer under hensyn til forskelligheden i art, omfang og kompleksitet inden for PensionDanmarks væsentlige aktivitetsområder forsikringsforretningen og investeringer.

Ledelsessystemet og organisationen på forsikringsområdet afspejler det forhold, at PensionDanmarks produkter er kendetegnet af en lav grad af kompleksitet. PensionDanmarks produktdesign afspejler medlemmernes behov for pensioner og forsikringsdækninger. Produkterne er enkle med mulighed for begrænsede op- eller nedvalg af summer og dækninger efter bestemte kriterier på forsikringsprodukter. Det giver samlet set produkter, som er enkle at kommunikere til medlemmerne og enkle at administrere. Medlemsoptagelse i PensionDanmark sker via obligatoriske kollektive overenskomster på det danske arbejdsmarked, på unisex-vilkår og uden brug af helbredserklæringer.

PensionDanmarks fokus er på medlemmernes behov ved forsikringsadministration og kundeservice med de højeste standarder inden for automatisering, web-integration og omkostningseffektive rådgivnings- og selvbetjeningsløsninger. Samtidig stiller PensionDanmark en full-service medlems- og virksomhedsrådgivning til rådighed med anvendelse af den nyeste teknologi inden for forsikringsadministrative it-løsninger og rådgivningsprincipper.



På investeringsområdet afspejler ledelsessystemet og organisationen på tilsvarende måde aktivernes art, sammensætning og kompleksitet. De enkelte teams i investeringsafdelingen sammensættes og tilpasses løbende med specialister i takt med udviklingen af nye aktivtyper og sammensætning af aktivporteføljen. Det samme gør sig gældende ved etableringen af samarbejder med eksterne forvaltere, som er specialiserede i de aktivtyper, PensionDanmarks investeringer retter sig mod.

Samme forhold gør sig gældende vedrørende investeringsadministrationen (middle og back office) samt risikostyring, som løbende involveres i investeringers forberedelse, gennemførelse og administration (blandt andet compliance, efterprøvelse af principper for værdiansættelse samt operationelle hensyn i forbindelse med investeringer).

Det er ledelsens vurdering, at PensionDanmark formår at leve op til såvel egne som Finanstilsynets krav og anbefalinger vedrørende tilstedeværelsen af såvel kvalifikationer og ressourcer blandt ledelse og medarbejdere, der håndterer de konkrete risici, der løbende knytter sig til varetagelsen af PensionDanmarks investeringer og administration af medlemmernes pensioner og forsikringer.



Risikoprofil

Forsikringsrisici

De forsikringsmæssige risici (forsikringstegning) er kendetegnet ved, at de følger forretningsmodellen og produktvalget med obligatoriske ordninger uden brug af helbredserklæringer. Det er kendetegnende for PensionDanmarks forsikringsprodukter (en del af produktpolitikken), at forsikringsprodukterne helt overvejende udformes som et-årige gruppeforsikringsprodukter med mulighed for at justere priser og dækninger. Til en række mindre ældre afviklingsbestande er der knyt-

tet ydelsesgarantier, som indebærer risici for PensionDanmark, herunder risiko for forlænget levetid og førtidspensionsrisiko. Det følger således af forretningsmodellen, at de forsikringsmæssige risici er begrænsede og givne. Bestyrelsen tager én gang årligt stilling til behovet for genforsikring.

Kvantificering af de enkelte forsikringsrisici fra Finanstilsynets standardmodel ses i tabel 6.

Tabel 6. Kvantificering af forsikringsrisici

Effekt af hændelse pr. 31. december 2016 (Mio. kr.)	I alt	Heraf forsikrings- klasse III	Heraf gruppeliv	Heraf øvrig forsikrings klasse I
Dødelighedsrisici	70	-	70	-
Levetidsrisici	202	-	-	202
Invalide- og sygdomsrisici	334	-	299	35
Optionsrisici	-	-	-	-
Omkostningsrisici	24	21		3
Genoptagelsesrisici	-	-		-
Katastroferisici	247	-	247	-
I alt før korrelationseffekter	877	21	616	240
Effekt af korrelation	188			
Samlet effekt	689			

Markedsrisici

PensionDanmarks samlede passiver kan pr. 31. december 2016 opgøres til 222 mia. kr. fordelt på de bestanddele, der ses i tabel 7.

Tabel 7. Balanceposter pr. 31. december 2016

	Mio. kr.
Egenkapital	3.733
Hensættelser på markedsrente	184.897
Hensættelser på gennemsnitsrente, inkl. buffere	5.010
Gruppelivsbonus-hensættelse, inkl. erstatnings-hensættelse	3.072
Øvrige	24.827
Balancen i alt	221.539

PensionDanmarks solvensmæssige markedsrisiko stammer alene fra aktiverne hørende til de ca. 3 pct. af de pensionsmæssige hensættelser allokeret til gennemsnitsrentebestandene samt fra aktiverne hørende til egenkapitalen. Den resterende del af hensættelserne kan henføres til PensionDanmarks ugaranterede produkt, hvor medlemmerne bærer de finansielle og forsikringsmæssige risici. Markedsrisikoen på aktiverne hørende til denne del af hensættelserne bidrager derfor ikke til PensionDanmarks solvenskapitalkrav.

PensionDanmarks bestyrelse har med udgangspunkt i PensionDanmarks forretningsmodel, strategi og risikoprofil og ud fra en forudsætning om going concern identificeret PensionDanmarks væsentlige risici med en tidshorisont på 12 måneder. De identificerede markedsrisici indgår i EIOPAs Solvens II-standardmodel og forudsætter, at en række hændelser på de finansielle markeder indtræffer samtidigt. De omfattede risici opgjort pr. 31. december 2016 ses i tabel 8.

Tabel 8. Markeds- og modpartsrisici pr. 31. december 2016

Effekt af hændelse, mio. kr.	31. december 2016
Renterisici	254
Aktierisici	1.184
Ejendomsrisici	169
Valutarisici	238
Kreditspændsrisici	283
Koncentrationsrisici	49
Effekt af korrelation	-505
Samlet markedsrisiko før skat	1.672
Modpartsrisici	37
Markeds- og modpartsrisici	1.709

I det følgende behandles de enkelte markedsrisikotyper.

Renterisiko

Renterisikoen på aktiverne kommer fra de aktiver, der er tilknyttet de garanterede bestande, og fra egenkapitalens obligationsinvesteringer. For de garanterede bestande er renterisikoen på aktiverne fastlagt med henblik på at afdække renterisikoen på de garanterede ydelser, så egenkapitalen ikke belastes af udsving i værdien af hensættelserne, der skyldes renteændringer.

Opgjort den 31. december 2016 var den samlede renterisiko ved rentefald på -27 mio. kr. fordelt på -172 mio. kr. fra aktiverne og 145 mio. kr. fra hensættelserne. Den samlede renterisiko ved rentestigning var 254 mio. kr. fordelt på 668 mio. kr. fra aktiverne og -414 mio. kr. fra hensættelserne. Renterisikoen er således størst ved rentestigning, og det er derfor rentestignings-scenariet, der anvendes til opgørelsen af PensionDanmarks solvenskapitalkrav.

Foruden rentestigningen på mindst 1 pct.-point som antages i rentestigningsscenariet i EIOPA's standardmodel, beregnes solvenskapitalkravet desuden under en antagelse om en rentestigning på mindst 3 pct.-point. Dette solvenskapitalkrav rapporteres kvartalsvis til PensionDanmarks bestyrelse.

Det er egenkapitalens obligationsinvesteringer, der er den primære kilde til selskabets renterisiko, mens hovedparten af renterisikoen fra aktiverne tilknyttet de garanterede bestande opvejes af renterisikoen på hensættelserne.

Aktierisiko

PensionDanmark er eksponeret mod aktiemarkedets udvikling gennem investeringerne i børsnoterede aktier og alternative investeringer. Langt størstedelen af aktieinvesteringerne findes blandt aktiver tilhørende markedsrenteordningerne, og eftersom de garanterede ordninger ikke p.t. er investeret i aktier, påvirkes PensionDanmarks solvenskapitalkrav alene af egenkapitalens aktieinvesteringer. En tredjedel af PensionDanmarks aktieportefølje er såkaldte stabile aktier, som har en lavere volatilitet end øvrige børsnoterede aktier. Pr. 31. december 2016 var godt 45 pct. af egenkapitalens balance behæftet med aktierisiko.

Til kategorien aktierisiko henregnes også i risikomæssig sammenhæng en del af de aktiver, der betegnes alternative aktiver. Det drejer sig om investeringer i unoterede fonde, som varetager investeringer i private equity, infrastruktur og kredit. Tilsvarende behandles PensionDanmarks direkte investeringer i vindmøller risikomæssigt som en unoteret aktie.

Visse alternative investeringer opfattes som "kvalificerede infrastrukturaktiver", hvor der forudsættes et lavere tab ved beregning af solvenskapitalkravet end det forudsatte tab på øvrige alternative investeringer. PensionDanmark klassificerer investeringerne i vindmølleparker, gastransmissionsanlæg, togvogne samt investeringerne foretaget gennem Copenhagen Infrastructure Partners som kvalificerede infrastrukturraktiver.

Ejendomsrisiko

PensionDanmark er eksponeret mod det danske ejendomsmarkeds udvikling gennem investeringerne i bolig- og erhvervsejendomme, herunder ejendomme der anvendes til detailhandel og hoteldrift. Desuden har PensionDanmark mindre investeringer i OPP-projekter og udenlandske ejendomsfonde. Langt størstedelen af ejendomsinvesteringerne findes blandt aktiver tilhørende markedsrenteordningerne, og eftersom de garanterede ordninger ikke p.t. investerer i ejendomme, påvirkes PensionDanmarks solvenskapitalkrav alene af egenkapitalens ejendomsinvesteringer. Pr. 31. decem-

ber 2016 udgjorde ejendomme 8,2 pct. af egenkapitalens balance.

Valutarisiko

PensionDanmark er eksponeret mod valutakursudviklingen gennem investeringerne i udenlandske aktiver, såfremt valutakursrisikoen ikke afdækkes eksempelvis gennem valutaterminsforetninger. Langt størstedelen af de udenlandske aktiver tilhører markedsrenteordningerne, men de garanterede ordninger og egenkapitalen investerer også i udenlandske aktiver, hvilket påvirker PensionDanmarks solvenskapitalkrav.

Kreditspændsrisiko

Kreditspændsrisiko er et udtryk for det kurstab, som PensionDanmark kan forvente, hvis kreditkvaliteten af en investering forværres. For PensionDanmarks vedkommende er kreditspændsrisiko relevant for obligationsinvesteringer og udlån. Langt størstedelen af disse investeringer findes blandt aktiver tilhørende markedsrenteordningerne, men eftersom de garanterede ordninger investerer i obligationer, og egenkapitalen investerer i obligationer og udlån, påvirkes PensionDanmarks solvenskapitalkrav af disse investeringer. Pr. 31. december 2016 var ca. 52 pct. af egenkapitalens balance og stort set hele de garanterede ordningers balancer behæftet med kreditspændsrisiko.

Kreditspændsrisikoen forudsættes at stige med investeringens varighed og er større, jo dårligere kreditkvaliteten er. For statsobligationer udstedt af et EØS-land er kreditspændsrisikoen nul, og for realkreditobligationer er risikoen mindre end for andre obligationer.

Koncentrationsrisiko

Koncentrationsrisiko er et udtryk for den merrisiko, PensionDanmark påtager sig ved at samle investeringerne på få store modparter (fx obligationsudstedere) frem for at sprede investeringerne på flere modparter. Koncentrationsrisikoen afhænger af kreditkvaliteten af udstederen, hvor koncentrationsrisikoen dog er nul for statsobligationer udstedt af EØS-lande.

Langt størstedelen af PensionDanmarks investeringer tilhører markedsrenteordningerne, som ikke bidrager til PensionDanmarks solvenskapitalkrav. Fokuseres der alene på investeringerne tilhørende de garanterede ordninger og egenkapitalen, er de største obligationsudstedere Realkredit Danmark og Nykredit (henholdsvis 2,7

og 2 mia. kr.) samt Danske Stat (godt 1 mia. kr.) pr. 31. december 2016. Den største enkeltinvestering er Anholt Havmøllepark, hvoraf egenkapitalens andel udgør 82 mio. kr. pr. 31. december 2016.

Korrelation

Ved opgørelse af den samlede markedsrisiko i standardmodellen anvendes korrelationer mellem de forskellige markedsmæssige risici på mellem 0 og 0,75. Herved antages, at de enkelte markeder ikke oplever de angivne stød med fuld styrke samtidig, hvilket giver en risikomæssig "rabat" ved veldiversificerede investeringer som PensionDanmarks, der omfatter både rentefordringer, aktier og ejendomme mv.

Modpartsrisici

Modpartsrisiko afspejler risikoen for, at en modpart på et afledt finansielt instrument misligholder sine forpligtelser. PensionDanmark anvender en række solide danske og udenlandske modparter på afledte finansielle instrumenter, og der er indgået aftale om gensidig sikkerhedsstillelse med disse modparter for at mindske tabet, hvis en af parterne ikke er i stand til at opfylde sine forpligtelser.

PensionDanmarks modparter er alle investment grade med en rating på BBB eller bedre. Det betyder, at sandsynligheden for, at en modpart misligholder forpligtelserne over for PensionDanmark, er lille. Desuden er PensionDanmarks tab ved misligholdelse begrænset som følge af aftaler om sikkerhedsstillelse.

Likviditetsrisici

Likviditetsrisici opstår, hvis aktiverne ikke er realiseret i forhold til de tidspunkter, hvor der skal udbetales pension til medlemmerne. Denne risiko vil ikke være reel for PensionDanmark inden for en længere tidshorisont, idet pensionsindbetalinger til PensionDanmark i en lang år-række vil overstige de løbende udbetalinger. I 2016 var indbetalingerne omkring dobbelt så store som udbetalingerne inklusive overførsler til andre pensionsordninger.

I vurderingen af de langsigtede bindinger, som investeringerne i illikvide alternativer lægger på mulighederne for løbende at tilpasse investeringsstrategien, indgår det i overvejelserne, at i fravær af nye investeringer vil værdien af investeringerne i kapitalfonde og de direkte

investeringer i infrastruktur hurtigt aftage. Private equity og kreditfonde har en begrænset levetid på typisk 10 til 12 år og returnerer løbende kapital, i takt med at fondenes investeringer realiseres. Ligeledes nedskrives investeringerne i infrastruktur (vindmølleparker, biomasseanlæg mv.) løbende over deres forventede levetid på typisk 20 til 25 år. I kombination med væksten i PensionDanmarks formue betyder det, at hvis der ikke løbende foretages nye investeringer i alternativer, vil formueandelen relativt hurtigt aftage. Simulationer viser, at den aktuelle formueandel på 10 pct. i infrastruktur vil være godt halveret indenfor fem til seks år, hvis der hverken afgives yderligere investeringstilsagn til infrastrukturfonde eller foretages nye direkte investeringer over de kommende år.

Operationelle risici

Ved "operationelle risici mv." menes i det følgende: operationelle risici, compliance risici, juridiske risici, omdømmerisici, forretningsmæssige risici, outsourcing/leverandør risici, og it-risici.

Det er bestyrelsens målsætning, at væsentlige operationelle risici mv. i PensionDanmark skal begrænses mest muligt med henblik på, at indtræden af væsentlige tab forårsaget af operationelle risici er meget lidt sandsynligt. Med væsentlige tab menes tab, som pr. skadesbegivenhed eller kumuleret overstiger et beløb svarende til det til enhver tid opgjorte solvenskapitalkrav for operationelle risici indenfor et år.

Andre væsentlige risici

Bestyrelsen har identificeret en række konkrete risici, som ikke kan henregnes til kategorierne markeds- og modpartsrisici, forsikringsrisici eller operationelle risici. De pågældende risici er imidlertid ikke aktuelt vurderet væsentlige for PensionDanmark, men udviklingen i de pågældende risici monitoreres løbende. Ved vurderingen af væsentlighed benyttes samme risikotolerance, som beskrevet ovenfor under operationelle risici.

Ikke-balanceførte poster

PensionDanmark har givet investeringstilsagn til en række fonde inden for Private Equity, infrastruktur, kredit og lignende. Når fondene løbende kalder disse tilsagn, påvirkes PensionDanmarks solvenskapitalkrav i

større eller mindre omfang afhængig af, hvordan de enkelte kapitalkald finansieres. Finansiering ved kontanter eller salg af stats- eller realkreditobligationer giver den største påvirkning, mens påvirkningen er mindre, hvis finansieringen sker ved salg af aktier. PensionDanmark modtager desuden løbende udbetalinger fra fonde, som har nået afviklingsfasen, og disse udbetalinger påvirker solvenskapitalkravet modsat af kald af eksisterende tilsagn til fonde under opbygning. Ved afgivelse af nye investeringstilsagn er PensionDanmark opmærksom på, hvordan tilsagnet kan forventes at påvirke solvenskapitalkravet. Ultimo 2016 udgjorde afgivne, men endnu ikke kaldte investeringstilsagn, 18,2 mia. kr.

Vurdering af risici i selskabet

Arbejdet med at identificere og håndtere de mange forskelligartede risici knyttet til PensionDanmarks virksomhed er forankret bredt i PensionDanmarks organisation både vertikalt og horisontalt.

Bestyrelsen fastlægger PensionDanmarks forretningsmodel, strategi og risikoprofil. Bestyrelsens beslutning om forretningsmodel, strategi og risikoprofil beskrives i en særskilt politik betegnet "PensionDanmark – Forretningsmodel, strategi og risikoprofil". Politikken er senest behandlet af bestyrelsen på bestyrelsesmødet i august 2016. Der er ikke i perioden siden politikken seneste behandling indtruffet omstændigheder, der giver anledning til at genoverveje politikken i tilknytning til denne aktuelle vurdering af egen risiko og solvens. På baggrund heraf har bestyrelsen udstedt en lang række politikker og retningslinjer, som yderligere afgrænser opgaver og risikoprofil inden for de væsentlige aktivitetsområder: forsikring, investering og operationelle forhold som fx direktionens opgaver og it-sikkerhed. I de pågældende politikker og retningslinjer har bestyrelsen fastsat konkrete risikotolerancegrænser for de pågældende aktivitetsområder.

Bestyrelsen gennemfører minimum én gang om året en samlet vurdering af PensionDanmarks væsentlige risici som led i bestyrelsens vurdering af egen risiko og solvens (ORSA).

Bestyrelsens vurdering af egen risiko og solvens gennemføres på bestyrelsens møde i maj. Risikokomiteéns medlemmer er ansvarlige for udarbejdelse af et beslutningsoplæg til bestyrelsen. Til grund for beslutningsoplægget anvendes de løbende erfaringer og registrerin-

ger, som har fundet sted i regi af risikokomiteén, og emner, som løbende har været genstand for drøftelse i PensionDanmarks Risiko- og Revisionsudvalg samt i bestyrelsen.

Bestyrelsen forelægges på bestyrelsesmødet et udkast til redegørelse om egen risiko og solvens, som indeholder en beskrivelse af PensionDanmarks væsentlige risici – aktuelle som kommende inden for PensionDanmarks strategiperiode. Udkast til redegørelse indeholder tillige en vurdering af overensstemmelsen mellem PensionDanmarks risikobillede og Finanstilsynets standardmodel. På bestyrelsesmødet for behandling af udkast til redegørelse om egen risiko og solvens deltager medlemmer af PensionDanmarks risikokomiteé med henblik på at kunne besvare eventuelle spørgsmål.

Grunddata, som anvendes i PensionDanmarks solvensopgørelse og vurdering af egen risiko og solvens, er de samme, som anvendes til udarbejdelse af regnskab og til rapportering til bestyrelse og direktion, og disse data er underlagt flere kvalitetskontroller og løbende afstemninger. PensionDanmark har implementeret kontroller, der har til formål at sikre, at alle aktiver medregnes ved opgørelse af solvenskapitalkravet.

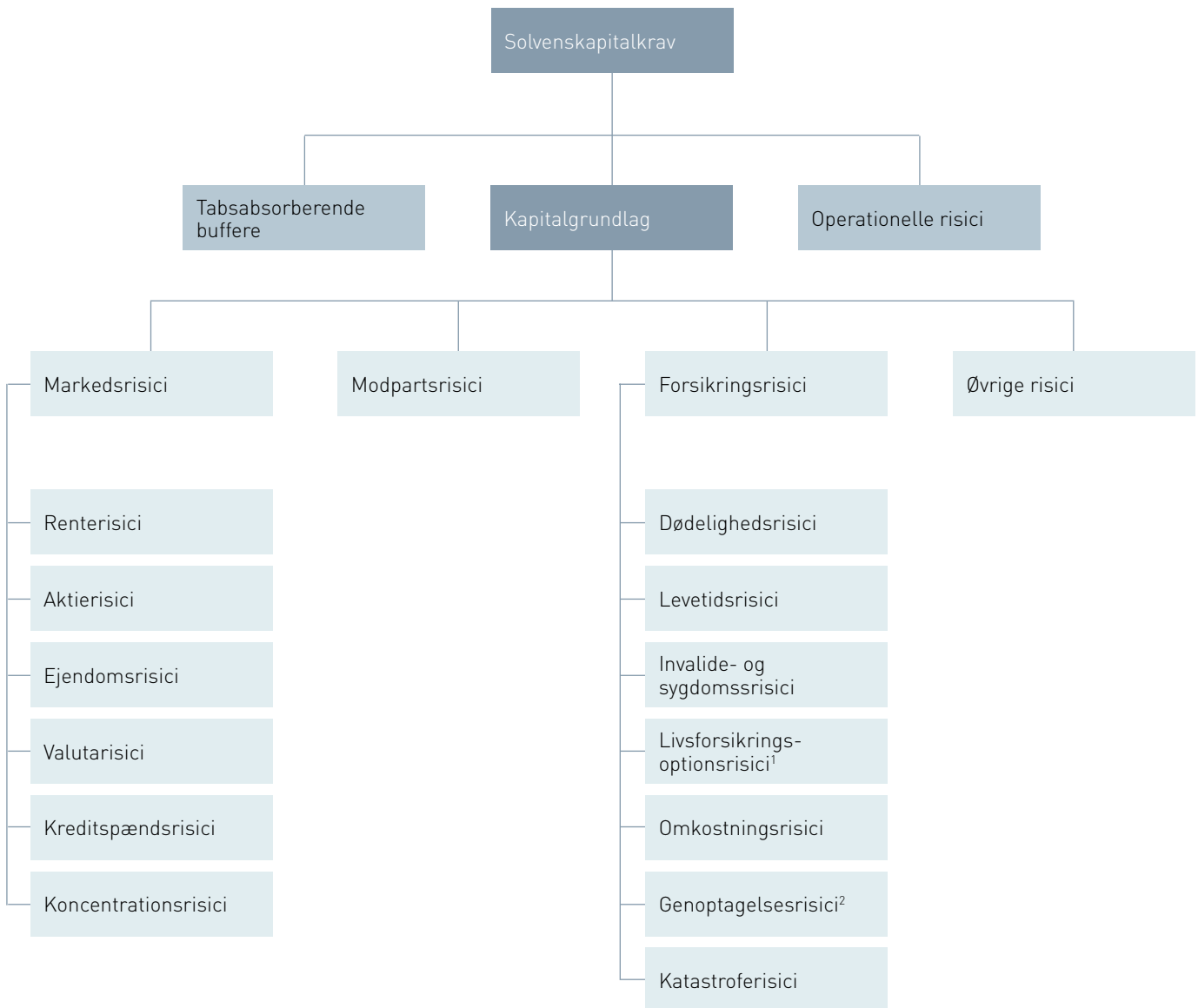
PensionDanmarks model for opgørelse af solvenskapitalkravet, herunder anvendelse af buffere, er gennemgået af både intern og ekstern revision.

Inden indberetning af solvenskapitalkravet til Finanstilsynet bliver opgørelsen altid sammenlignet med den seneste indberetning med henblik på at identificere større ændringer siden sidst, der i givet fald vil blive analyseret og forklaret med eksempelvis ændret aktivsammensætning eller eventuelle ændringer i produkt-sammensætningen.

De væsentligste risici i perioden

PensionDanmarks væsentlige risici er afspejlet i Finanstilsynets standardmodel for opgørelse af solvenskapital. De pågældende risikotyper er grafisk gengivet i figur 4.

Figur 4. Risikotyper



1 Livsforsikringsoptionsrisici påhviler PensionDanmark, hvis et medlem genkøber eller omtegner til fripolice. Der er alene risiko forbundet med disse optioner, hvis medlemmet har en ordning på gennemsnitsforretning. Da hovedparten af medlemmer med gennemsnitsforretning er medlemmer med udbetalinger, anses risikoen for uvæsentlig.

2 PensionDanmark har ikke risici i forbindelse med genoptagelse, da selskabets invalideydelser bliver udbetalt i forbindelse med offentlig førtidspensionering, hvor der ikke sker en gradvis bedømmelse af helbredet. Enten får medlemmet tilkendt offentlig førtidspension, eller også får medlemmet afslag. Der hensættes til den fulde skade ved førtidspensionering.

Investering efter "prudent person"-princippet

Den overordnede målsætning for PensionDanmarks investeringer er at opnå et attraktivt langsigtet realafkast. Samtidig lægges der vægt på, at afkastet målt over kortere perioder er forholdsvis stabilt og ikke har en uacceptabel høj følsomhed overfor enkelte aktivklasser eller enkelte risici.

Målsætningen opnås bedst ved, at:

- 1 tilstræbe en betydelig risikospredning på forskellige aktivklasser og typer af investeringer både inden for og udenfor de børsnoterede markeder,
- 2 fastlægge investeringsstrategi og udgangspunktet for

porteføljens sammensætning ud fra langsigtede overvejelser om de enkelte aktivtypers afkastpotetiale, risikoprofil og samvariation, og

3 træffe investeringsbeslutninger med baggrund i et grundigt og veldokumenteret analysearbejde.

Pensionsopsparing har en lang investeringshorisont. Samtidig er PensionDanmark et ungt pensionselskab med en betydelig vækst i formuen mange år frem. Derfor har PensionDanmark et godt udgangspunkt for at inddrage mere illikvide investeringer i porteføljen og således høste illikviditetspræmier og spredningsfordele.

Det vurderes i PensionDanmark, at man ved at investere i ikke-børsnoterede markeder, hvor konkurrencen om investeringerne ofte er mindre hård, har gode muligheder for at opnå attraktive risikojusterede afkast. Det er imidlertid en forudsætning, at organisationen har de rette ressourcer og kompetencer til at håndtere denne type ofte komplicerede og ressourcekrævende investeringer. Derfor har PensionDanmark valgt at fokusere sine direkte investeringer udenfor de børsnoterede markeder og har etableret specialiserede teams inden for investering i ejendomme, infrastruktur og direkte udlån.

Udnyttelse af stordriftsfordele og omkostningsovervejelser skal indgå som en vigtig faktor i valget af porteføljestruktur.

Alene et mindretal af aktie- og obligationsforvaltere evner konsistent at "slå markedet" set over en længere årrække, og på forhånd er det vanskeligt at identificere disse forvaltere. Derfor har PensionDanmark en præference for at forvalte en væsentlig del af investeringerne i børsnoterede aktier og obligationer internt og typisk i bredt sammensatte porteføljer, som med stor sandsynlighed giver et afkast på niveau med den generelle markedsudvikling. På de dele af porteføljen, hvor aktivforvaltning anses for fordelagtig, er forvaltningen dog outsourcet, såfremt det vurderes, at der for det pågældende mandat ikke kan etableres intern forvaltning, som kan konkurrere med de bedste eksterne forvaltere.

Pensionsprognose

Forventningen til størrelsen af det enkelte medlems livsvarige alderspension er udtrykt ved pensionsfremskrivninger, som er tilgængelige på det enkelte medlems egne sider på pension.dk.

Bestyrelsen behandler og beslutter principperne for pensionsfremskrivningerne og den rente, som indgår heri (prognoserenten). Pensionsfremskrivningerne er altid fulgt af kommunikation om produkternes egen-skab som ugaranterede, hvilket også fremgår af forsikringsbetingelserne.

I pensionsfremskrivningerne forudsættes p.t. en langsigtet realforrentning på 1,75 pct. efter skat. Prognoserenten afspejler de langsigtede forventninger, som PensionDanmark har til de fremtidige afkast over længere fremskrivningsperioder med alderspuljernes nuværende formuesammensætning og revurderes hvert år sammen med investeringsretningslinjerne af bestyrelsen. Ligeledes foretages der løbende tilpasninger i levetidsforventningerne. Når medlemmerne logger på pension.dk, vil de kunne se forudsætningerne bag prognoseberegningen. Der gøres tydeligt opmærksom på, at prognosen er en eksempelberegning, som kan afvige i såvel opadgående som nedadgående retning afhængig af udvikling i afkast, levetidsforventninger, omkostninger, forsikringspræmier og størrelsen af de fremtidige indbetalte bidrag.

Bestyrelsens investeringsretningslinjer afspejler derfor, at der tilstræbes en balance mellem målsætningen om at opnå et attraktivt langsigtet realafkast og samtidig sikre en acceptabel forudsigelighed i pensionsprognoserne. Jo tættere det enkelte medlem er på at gå på pension, desto højere prioriteres forudsigelighed fremfor afkastmaksimering.

Med henblik på at begrænse usikkerheden på pensionsprognoserne lægges der betydelig vægt på, at investeringsporteføljen er veldiversificeret, så sårbarheden over for konjunkturudsving og enkeltrisici begrænses. I takt med at det enkelte medlem nærmer sig pensionering, bidrager risikoaftrapningen i alderspuljerne desuden til at reducere usikkerheden på den forventede slutopsparing ved pensionering.

Også medlemmer under udbetaling bærer selv de investeringsmæssige risici og risici forbundet med ændringer i levetidsforudsætningerne. For at sikre en høj grad af stabilitet og inflationssikring i de løbende udbetalte livsvarige alderspensioner, samtidig med at der fortsat kan opereres med en vis investeringsrisiko, anvendes PensionDanmarks udjævningsmekanisme.

Udjævningsmekanismen blev implementeret i 2010, hvor en del af pensionisternes depoter blev øremærket til bufferkapital. Bufferkapitalen har to funktioner. Dels skal den finansiere fremtidige reguleringer af pensionerne. Dels skal den tjene som stødpude for udsving i investeringsafkast og renter samt forventet restlevetid. Udjævningsmekanismen er individuel og bufferkapitalen er afsat for det enkelte medlem.

Robustheden af investeringsstrategien for medlemmer under udbetaling testes ved at beregne, hvorledes den individuelle buffer vil udvikle sig i stressscenarier.

Risikokoncentration

Foruden koncentrationen af investeringsaktiverne behandlet i forbindelse med koncentrationsrisiko medregnet som en del af markedsrisiciene har PensionDanmarks bestyrelse gjort sig følgende overvejelser om risikokoncentration.

PensionDanmark har foretaget en række energi- og infrastruktur investeringer gennem fonde forvaltet af Copenhagen Infrastructure Partners (CIP). PensionDanmarks samlede investeringer og investeringstilsagn udgør 14 mia. kr. fordelt på tre fonde.

PensionDanmarks investeringer via CIP indgår ikke blandt aktiverne, der dækker de garanterede ordninger. De pågældende investeringers andel af egenkapitalen udgør 2,1 pct. svarende til 200 mio. kr.

PensionDanmarks investeringer i vindmølleparker og biomassefyrede kraftværker indebærer en moderat følsomhed overfor markedsudviklingen i el-priserne. Det skyldes, at forskellige støtteprogrammer i de omhandlede lande – Danmark, USA, Tyskland og Storbritannien – i en væsentlig del af investeringens levetid vil sikre stabile afregningspriser på produceret el.

PensionDanmark er løbende opmærksom på den risikokoncentration, der kan ligge på tværs af aktivkategorier og risikotyper og inden for aktivkategorier på det operationelle plan.

De største samlede eksponeringer imod en enkelt koncern findes inden for områderne domineret af danske stats- og realkreditobligationer. Det drejer sig om Danske Bank-koncernen, hvor den samlede eksponering pr. 31. december 2016 udgør 23,5 mia. kr., som helt over-



vejende er realkreditobligationer udstedt af Realkredit Danmark og i mindre omfang aktier, bankindsud og markedsværdi – netto efter sikkerhedsstillelse – af finansielle kontrakter. Derudover har PensionDanmark eksponering til Nykredit-koncernen (23,7 mia. kr.), som udelukkende består af realkreditobligationer, og eksponering til den danske stat (12,7 mia. kr.), som består af statsobligationer og lån udstedt med garanti af Eksport Kredit Fonden. Herudover er den danske stat lejer på en væsentlig del af PensionDanmarks ejendomme (FN Byen, ejendomme i København, som bruges af statslige styrelser samt retsbygninger placeret over hele Danmark).

Risikoreduktion

For PensionDanmarks garanterede forsikringsbestande er renterisikoen på aktiverne fastlagt med henblik på at afdække renterisikoen på de garanterede ydelser, så egenkapitalen ikke belastes af udsving i værdien af hensættelserne, der skyldes renteændringer. Rammerne for den ønskede renterisiko på de fire garanterede bestande er fastlagt i investeringsretningslinjerne vedtaget af PensionDanmarks bestyrelse. For tre af de fire bestande tilstræbes en fuld afdækning af renterisikoen på de garanterede ydelser. På den fjerde bestand (aktuelle førtidspensionister på 1,5 pct.-grundlag) er der et betydeligt kollektivt bonuspotentiale, og derfor afdækkes renterisikoen kun delvist.

PensionDanmark har valgt ikke at anvende volatilitetsjustering ("VA-tillæg") af rentekurven, og PensionDanmarks solvenskapitalkrav påvirkes dermed ikke af eventuelle fremtidige ændringer af dette tillæg. Uanset valg om anvendelse af VA-tillæg eller ej inddrager EIO-PA's standardmodel ikke, at værdien af de obligationer og renteswaps, som PensionDanmark anvender til at afdekke renterisikoen på de garanterede forsikringsbestande, følger det danske renteniveau, mens EIOPA-rentekurven til diskontering af de garanterede ydelser følger den europæiske swaprentekurve. Udsving i rentespændet mellem danske renteswaps og EUR-renteswaps betyder, at aktiver og passiver ikke vil udvikle sig ens, og i det omfang det kollektive bonuspotentiale ikke kan absorbere udsvingene, vil egenkapitalen agere buffer.

Desuden har PensionDanmarks bestyrelse i investeringsretningslinjerne fastlagt rammer for valutaafdækning, der har til formål at reducere valutarisikoen fra PensionDanmarks investeringsaktiver.

Renterisikoen for de garanterede bestandes aktiver og passiver samt valutarisikoen for de garanterede bestandes aktiver og egenkapitalens aktiver beregnes dagligt som en del af PensionDanmarks risikostyring. Der sker dermed en løbende vurdering af, om afdækningen af renterisikoen og valutarisikoen fortsat er effektiv.

PensionDanmark anvender en række danske og udenlandske modparter på afledte finansielle instrumenter, og der er indgået aftale om gensidig sikkerhedsstillelse med disse modparter for at mindske tabet, hvis en af parterne ikke er i stand til at opfylde sine forpligtelser. Anvendelse af afledte finansielle instrumenter i PensionDanmark, herunder kravene til sikkerhedsstillelse, er reguleret af PensionDanmarks bestyrelse i Retningslinjer for PensionDanmarks anvendelse af afledte finansielle instrumenter.

Langt størstedelen af forsikringsdækningerne i PensionDanmark er etableret som gruppeforsikringer, og forsikringspriserne fastsættes, så de opkrævede præmier forventeligt balancerer med de indtrufne skader. I opgørelsen af solvenskapitalkravet ses på en række begivenheder, hvor de for året opkrævede præmier ikke kan dække de indtrufne skader.

Bonushensættelsen til gruppeliv udgør 3.072 mio. kr. pr. 31. december 2016, og der er dermed buffer til at dæk-

ke betydelige tab. I opgørelsen af solvenskapitalkravet rammes bonushensættelsen til gruppeliv af hændelserne gengivet i tabel 9.

Tabel 9. Bonushensættelsen til gruppeliv

Effekt af hændelse, mio kr.	31. december 2016
Markeds- og modpartsrisici	722
Forsikringsrisici, herunder katastrofe	460
Korrelation	-236
Øvrige risici	0
Effekt af skat	-110
Solvenskapitalkrav, som bæres af gruppeliv	836

Som det ses, er bonushensættelsen af en størrelse, som langt overstiger det solvensmæssige behov, og dermed er der ingen af begivenhederne, som giver anledning til et tab, som rammer kapitalgrundlaget. Ved den kvartalsvise rapportering af solvenskapitalkravet til bestyrelsen er der ikke angivet tab, som overstiger solvenskapitalkravet angivet i tabel 9, og solvensopgørelsen er vurderet repræsentativ for de risici, som påhviler bonushensættelsen for gruppeliv.

Hvis Gruppelivsfonden havde været mindre end 836 mio. kr., ville det resterende beløb skulle dækkes af kapitalgrundlaget. Dermed ville det individuelle solvenskapitalkrav have været større.

Det er muligt at indgå aftaler med genforsikringselskaber om dækning mod meget store skadesudgifter, og PensionDanmarks bestyrelse vurderer årligt behovet for genforsikring.

Det vurderes ikke at være relevant på baggrund af Gruppelivsfondens størrelse pr. 31. december 2016 samt forventningen til størrelsen i 2017, hvor budgettet er 2.756 mio. kr.

Forekomsten af operationelle risici er søgt minimeret ved generel anvendelse af robuste, risikoreducerende processer, som er beskrevet i forretningsgange inden for de relevante organisatoriske områder. I tillæg hertil foretages systematisk overvågning, registrering og håndtering af operationelle risici indenfor de væsentlige aktivitetsområder. Eksempelvis anvendes særlige manuelle procedurer ved betaling af cash calls fra forvaltere og fonde, som dermed sikrer en korrekt betalingsoverførsel og minimering af risiko for bedrageri fra en betalingsmodtager.

Forventet fortjeneste i fremtidige præmier

De fremtidige præmier indeholder ikke andele, som modsvarer forventet fremtidig fortjeneste.

Risikofølsomhed

Ved kvantificering af væsentlige risici anvendes stress-tests. Stresstests anvendes med henblik på at efterprøve forudsætningerne for kvantificeringen og dermed opgørelsesprincippernes anvendelighed samt rimeligheden af det beregnede niveau for kapitalbehov knyttet til de enkelte risikotyper.

Stresstests foretages således, at den samlede kapital stresses med stød fra hver risikotype, ligesom (del-) solvenskapitalkrav stresses med stød for pågældende risikotype. Hvor en stresstest medfører et beregnet tab af kapitalgrundlaget eller del deraf, som er større end det allerede beregnede samlede solvenskapitalkrav, for højes kapitalkravet for den pågældende risikotype med det beregnede tab – eventuelt ved etablering af partiel intern model. Stresstests foretages på særskilte bestande.

Der skal ved udførelsen af stresstests tages hensyn til korrelationer mellem de enkelte risikotyper, som indgår i den samlede beregning af solvenskapitalkravet.

Det påhviler direktionen løbende at beregne følsomhedsanalyser og reverse stresstests for alle væsentlige risici. Formålet er at fastslå, hvilke ændringer i forudsætningerne for fastsatte (del-)kapitalkrav virksomheden har kapital til at modstå uden at blive insolvent. Følsomhedsanalyserne skal indeholde en vurdering af, hvorvidt der ved opgørelse af solvenskapitalkravet og stresstest anvendes relevante input, forudsætninger, parametre og stødniveauer.

For at efterprøve forudsætningerne for de markeds-mæssige risici foretages der stresstests, hvor PensionDanmarks aktuelle investeringer og pensionsmæssige forpligtelser gennemlever fem historiske kriser og to hypotetiske kriser. Det drejer sig om:

- › Depressionen 1929-1932 karakteriseret af massive aktiekursfald.
- › Den første oliekrise 1973-1974 karakteriseret af aktiekursfald og mindre rentestigninger.
- › Den anden oliekrise 1979-1980 karakteriseret af mindre rentestigninger.
- › It-boblen 2000-2003 karakteriseret af rentefald og mindre aktiekursfald.
- › Finanskrisen 2007-2008 karakteriseret af aktiekursfald og behersket renteudvikling.
- › Euro-krise I (hypotetisk): De sydeuropæiske lande forlader eurosamarbejdet.
- › Euro-krise II (hypotetisk): Tyskland forlader eurosamarbejdet, og Danmark knytter kronen til den nye tyske valuta i stedet for euroen.

Ved at betragte krisernes påvirkning af PensionDanmarks investeringer og pensionsmæssige forpligtelser skabes et billede af, hvilken betydning alvorlige historiske påvirkninger af aktie-, rente- og ejendomsmarkederne vil få for PensionDanmark.

Følsomheden over for de valgte stødniveauer for de finansielle risici efterprøves ved at vurdere, hvor store tab egenkapitalens aktiver (aktivklasse for aktivklasse) kan tåle, før den solvensmæssige overdækning er væk.

På forsikringsområdet foretages validering af risici på levetiden ved at opgøre hensættelserne under en antagelse om, at levetiden blandt PensionDanmarks medlemmer steg til den observerede levetid i Japan, samtidig med at den nuværende forbedring i levetiden for hver generation fastholdes.

Antallet af medlemmer, hvor invalideydelsen ikke kan nedsættes i tilfælde af en betydelig stigning i antallet af tilkendelser, udgør under 1.000 medlemmer. Det vurderes derfor ikke nødvendigt at stress kapitalkravet vedrørende en stigning i antallet af invalidetilkendelser.

Validiteten af katastroferisici sikres ved at opgøre udgiften ved en anden tænkt katastrofe formuleret som ned-

styrningen af et stort passagerfly, hvor det antages at samtlige ombordværende har pensionsordning i PensionDanmark, og at alle passagerer omkommer i forbindelse med styrtet.

Følsomheden overfor det valgte niveau for koncentrationsrisikoen på forsikringsområdet sker gennem en afprøvning af, hvor mange henholdsvis dødsfald og tilkendelser af løbende invalideydelser, PensionDanmark har kapital til.

Følsomheden overfor levetiden sker gennem en afprøvning af, hvor stor en ændring til de nuværende dødeligheder, PensionDanmark har kapital til.

For de operationelle findes kun begrænsede historiske data. Stresstestene består derfor af tænkte eksempler:

- › En katastrofe, hvor samtlige medarbejdere i PensionDanmark omkommer.
- › Det vurderes desuden, hvad et groft bedrageri, der involverer en eller flere ansatte i PensionDanmark, i ekstreme tilfælde ville kunne koste.

Det vurderes, at risikokoncentrationen i forhold til operationelle risici er så lille, at den for tiden ikke bør give anledning til yderligere solvenskapitalkrav.



Værdiansættelse til solvensformål

Aktiver

Der er ingen forskel mellem det grundlag samt de metoder og primære antagelser, som selskabet benytter til værdiansættelse til solvens formål, og dem, der benyttes til værdiansættelse i regnskaber.

For alle noterede investeringer fastsættes en markedspris med udgangspunkt i officielle data fra de børser hvor aktiverne er noteret.

Unoterede investeringer kan deles i tre kategorier:

1 Fondsinvesteringer (Fonde med unoterede aktier, kreditfonde, infrastrukturfonde og fonde med udenlandske ejendomme) værdiansættes med udgangspunkt i de årsrapporter mv., som modtages fra fondens manager. Fondene er underlagt revision fra anerkendte revisorer. Der foretages evt. en korrektion til den af manageren foretagne værdiansættelse enten som følge af fondsspecifikke forhold eller som følge af markedsudvikling, som vil påvirke fondens værdi siden seneste rapporteringsdato.

2 Direkte investeringer i fysiske aktiver (infrastrukturherunder energiinfrastruktur samt danske ejendomme) værdiansættes med udgangspunkt i en finansiel model med et budget for indtægter og udgifter. Der anvendes markedsbaserede input for visse af indtægterne (fx forwardkurver for energipriser). Det fremadrettede cashflow tilbagediskonteres med det fastsatte afkastkrav, som afhænger af renteniveau, illikviditetspræmie, risikopræmie etc. Danske erhvervsjendomme værdiansættes med udgangspunkt i en afkastmodel.

3 Direkte lån med forskellig grad af sikkerhed værdiansættes med udgangspunkt i data om sammenlignelige lån og under hensyntagen til modpartens bonitet, graden og arten af sikkerhed, varighed, renteniveau mv.

Samtlige aktiver er værdiansat til dagsværdi med undtagelse af visse infrastrukturaktiver og ejendomme under opførelse. Disse er værdiansat til laveste værdi af dagsværdi og anskaffelsesværdi.

Forsikringsmæssige hensættelser

Værdien af de forsikringsmæssige hensættelser fastsættes i overensstemmelse med Solvens II-direktivets

artikel 77 som summen af det bedste skøn og et risikotillæg.

Det bedste skøn afspejler det sandsynlighedsvægtede gennemsnit af fremtidige cash flows, diskonteret med den relevante risikofri rentekurve og under hensyntagen til forventede fremtidige biometriske parametre. Forventningen til dødeligheden er baseret på Finanstilsynets benchmark, og derfor benyttes den modeldødelighed, som fremkommer ved statistisk test af PensionDanmarks dødelighed op mod Finanstilsynets benchmark.

Ved opgørelsen af livsforsikringshensættelserne er der – udover den observerede levetid i dag – forudsat en forøgelse af levetiden fremover. Disse fremtidige forbedringer i levetiden er opgjort i Finanstilsynets benchmark, som anvendes direkte ved beregningerne af livsforsikringshensættelserne. Modeldødeligheden er senest opdateret i 2016 på baggrund af Finanstilsynets opdaterede benchmark og data for PensionDanmarks bestand.

Risikotillægget beregnes i overensstemmelse med artikel 37 i Kommissionens delegerede forordning ud fra det beregnede solvenskapitalkrav, Cost of Capital, samt rentekurven anvendt ved opgørelsen af bedste skøn.

Værdiansættelsen af de forsikringsmæssige forpligtelser er i sin natur usikker, da den realiserede værdi af forpligtelserne bl.a. afhænger af medlemmernes livsforløb og adfærd samt af rentekurvens forløb, og om bedste skøn for de biometriske parametre viser sig at være korrekte eller ændrer sig over tid. Hvis parametrene, der anvendes til prisfastsættelse af risikodækningerne, ikke er korrekte, vil risikoresultaterne over tid vise sig ikke at balancere. Dette er primært et problem for ordninger med indbygget garanti, hvor parametrene ikke umiddelbart kan ændres. Dette gælder kun for en mindre del af bestanden, da det både for markedsrente- og gruppeordninger er muligt fremadrettet at ændre på prisfastsættelsen af medlemmernes risikodækninger.

Usikkerheden omkring markedsrentebestanden er knyttet til de risikodækninger, som er indeholdt i ordningerne samt af omkostningerne forbundet med administration, idet medlemmernes opsparing udgøres af værdien af de tilknyttede aktiver.



Til gruppelivsdækningerne er knyttet den usikkerhed, at risikoforløbet i det enkelte år i sagens natur ikke er kendt på forhånd. Dog minimeres denne risiko ved, at det årligt er muligt at fastsætte priserne på de enkelte dækninger i overensstemmelse med det observerede forløb. Endvidere opsamles eventuelle overskud i en bonushensættelse, som udjævner udsving i risikoforløbet.

Opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser for ordninger med garanti er udover det ukendte forløb af risikodækningerne endvidere forbundet med en usikkerhed, som kan henføres til den anvendte rentekurve. Denne usikkerhed er imødegået ved placering i aktiver med tilsvarende renterisiko.

Usikkerheden omkring opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser vedrører for langt den største del af bestanden således risikoen for afvigelser fra det forventede forløb for risikodækningerne. Ved fastsættelse af solvenskapitalkravet gennemføres stresstests af de biometriske parametre med henblik på at sikre, at kapitalgrundlaget er tilstrækkelig til at imødegå disse risici. Pr. 31. december 2016 stiger den samlede livsforsikringshensættelse med 202 mio. kr., hvis dødelighe-

den antages at falde med 20 pct., hvilket svarer til, at levetiden for en 60-årig øges med 1,79 år for både en kvinde og en mand. Denne stigning indgår i beregningen af det samlede solvenskapitalkrav.

Der er ingen forskel mellem værdiansættelser til regnskabsformål og værdiansættelserne til solvensformål. PensionDanmark anvender ikke matchtilpasning, volatilitetsjustering, den midlertidige rentekurve eller overgangsfradraget. PensionDanmark har ikke beløb, der kan tilbagekræves i henhold til genforsikringsaftaler og special purpose vehicles.

PensionDanmark har ingen eventuelle væsentlige ændringer i de relevante antagelser, der anvendes ved beregningen af forsikringsmæssige hensættelser i forhold til den forudgående rapporteringsperiode.

Andre forpligtelser

Andre forpligtelser er udskudt skat, gældsposter og negativ værdi af afledte finansielle kontrakter. Posterne er værdiansat til samme værdi som i årsrapporten. Der foretages ikke diskontering af udskudt skat.



Kapitalplanlægning

Kapitalgrundlag

PensionDanmarks kapitalgrundlag består af egenkapital.

Egenkapitalen vokser med den andel af PensionDanmarks realiserede resultat, der overføres til egenkapitalen. Denne andel svarer til det investeringsafkast, som genereres af de aktiver, som modsvarer egenkapitalen. Egenkapitalen er stort set sammenfaldende med kapitalgrundlaget.

For forsikringer med ret til bonus (bestående med ydelsesgaranti) beregnes denne andel i overensstemmelse med PensionDanmarks overskudspolitik. For øvrige forsikringer overføres det realiserede resultat i sin helhed til egenkapitalens post for overført overskud.

Således genereres der alt i alt et overskud fra følgende kilder:

- › For forsikringer uden ret til bonus genereres et eventuelt overskud som forskellen mellem opkrævede stykomkostninger og formueforvaltningsbidrag og de faktiske administrations- og investeringsomkostninger.
- › Et afkast fra forsikringer med ret til bonus svarende til den anmeldte risikoforrentning. Den anmeldte risikoforrentning tages efter 1. januar 2016 uanset størrelsen af det realiserede resultat, hvis der er mulighed for det.
- › Fra gruppelivsforsikringerne et afkast svarende til det anmeldte solvensbidrag

Det prioriteres højt at sikre en løbende udvikling i kapitalgrundlaget, så dette kontinuerligt giver PensionDanmark grundlag for at gennemføre den ønskede forretningsmæssige og investeringsmæssige udvikling. Det påses løbende gennem budget- og prognosemæssige fremskrivninger, at PensionDanmarks kapitalgrundlag også i de kommende år opnår et niveau, som understøtter såvel PensionDanmarks strategi og afspejler PensionDanmarks risikovillighed.

Fremskrivninger viser, at kapitalgrundlaget i et normalt scenarie udvikler sig gunstigt i forhold til solvenskapitalkravet (stigende absolut og relativ overdækning).

De overskudselementer, der stammer fra forsikringer uden ret til bonus, risikoforrentning af forsikringer med ret til bonus og solvensbidrag fra gruppelivsprodukter kan budgetteres med rimelig stor sikkerhed. Det overskudselement, der stammer fra egenkapitalens investeringsafkast, er selvsagt mere volatilt.

Et realistisk "worst case"-tab inden for et kalenderår ligger i niveauet 13 pct. før skat. Baseret på historiske erfaringer bør et sådan tab maksimalt indtræffe én gang i løbet af 100 år.

Bestyrelsen tager mindst én gang årligt stilling til, hvorvidt PensionDanmark skal gøre brug af genforsikring.

For at vise robustheden i kapitalplanen er der endvidere simuleret fremregning af kapitalgrundlag og solvenskapitalkrav på følgende scenarier:

- › Det antages, at krisen fra 1930'erne gentages.
- › Det antages, at renten falder permanent til det niveau, der observeres i Japan, samtidig med at levetiden stiger til det niveau, der observeres i Japan.

Scenarierne er udvalgt ud fra, hvad der i forbindelse med den kvartalsvise opgørelse af solvenskapitalkravet stresser kapitalgrundlaget mest.

PensionDanmark har kun tier 1-kapital. Kapitalgrundlaget består af indbetalt aktiekapital med 8 mio. kr. Den resterende del af kapitalen består af overført overskud. Hele kapitalgrundlaget kan gå til at dække såvel solvenskapitalkravet som minimumskapitalkravet.

I forhold til regnskabet sker der fradrag for immaterielle aktiver.

Overgangsbestemmelserne i artikel 308b, stk. 9 og 10, i direktiv 2009/138/EF er ikke relevante for PensionDanmark.

Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

PensionDanmark anvender EIOPA's standardmodel for beregning af solvenskapitalkravet og opgørelsen opdelt på risikomoduler ses i tabel 10.

PensionDanmark anvender de forenkede beregninger for standardformlen for følgende delmoduler: dødelighedsrisici, levetidsrisici (kun for forsikringsklasse III-produkter), invalide- og sygdomsrisici, omkostningsrisici samt livsforsikringskatastroferisici.

Tabel 10. Kapitalgrundlag til solvensformål

Mio. kr.	2016
Egenkapital jf. årsrapporten	3.733
Immaterielle anlægsaktiver	-58
Kapitalgrundlag til solvensformål	3.676

PensionDanmark anvender ikke selskabsspecifikke parametre i standardformlen.

Minimumskapitalkravet har hele året bestået af 45 pct. af solvenskapitalkravet. Ændringerne i solvenskapitalkravet gennem 2016 stammer primært fra ændringer i markedsrisikoen. Især indførelsen af aktivkategorien "kvalificeret infrastruktur" i 1. kvartal 2016 nedbragte markedsrisikoen, da aktiver i denne kategori tidligere blev udsat for det noget højere solvensmæssige stød for unoterede aktier. Desuden ændrer markedsrisikoen sig løbende, primært når egenkapitalens investeringer i ak-

tiver behæftet med aktierisiko ændrer sig, ligesom bevægelser i aktiestødets anticykliske komponent har betydning for markedsrisikoen.

PensionDanmark anvender ikke delmodulet for løbetidsbaserede aktierisici eller en intern model til at beregne solvenskapitalkravet. I PensionDanmark er der ingen manglende overholdelse af minimumskapitalkravet eller væsentlig afvigelse fra forsikrings- eller genforsikringsselskabets solvenskapitalkrav. Der er ikke andre væsentlige oplysninger om forsikrings- eller genforsikringsselskabets kapitalforvaltning i PensionDanmarks rapport om solvens og finansiell situation.

Størrelsen af de enkelte input til opgørelse af PensionDanmarks minimumskapitalkrav ultimo 2016 ses i tabel 11.



Tabel 11. Minimumskapitalkrav ultimo 2016

Komponent	Beskrivelse	Mio. kr.
MCR_{linear}	Lineære minimumskapitalkrav	2.005
MCR_{floor}	25 pct. af solvenskapitalkravet	243
MCR_{cap}	45 pct. af solvenskapitalkravet	439
AMCR	Absolutte minimumskapitalkrav	24
MCR	$\max(\min(\max(MCR_{linear}, MCR_{floor}); MCR_{cap}); AMCR)$	439

PensionDanmarks indberettede solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav for 2016 ses i tabel 12.

Tabel 12. Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Dato	Solvenskapitalkrav Mio. kr.	Minimumskapitalkrav Mio. kr.
1. januar 2016	978	440
31. marts 2016	876	394
30. juni 2016	900	405
30. september 2016	922	415
31. december 2016	976	439



PensionDanmark
Langelinie Allé 43
DK-2100 København Ø
Telefon: +45 3374 8000
E-mail: info@pension.dk
Web: pensiondanmark.com

PensionDanmark